

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra politologie a evropských studií

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**SROVNÁNÍ PŘÍSTUPU FRANCIE, PORTUGALSKA A IRSKA KE
SPOLEČNÉ ZAHRANIČNÍ BEZPEČNOSTNÍ A OBRANNÉ POLITICE
EVROPSKÉ UNIE**

Autor diplomové práce: Bc. Kateřina Valentová

Vedoucí diplomové práce: Doc. Daniel Marek Ph.D., M. A.

OLOMOUC 2020

Ráda bych tímto poděkovala vedoucímu mé diplomové práce Doc. Danielu Markovi Ph.D., M. A. za odborné vedení, cenné připomínky a poskytnutí potřebných informací k vypracování mé práce.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci na téma *Srovnání přístupu Francie, Portugalska a Irska ke společné zahraniční, bezpečnostní a obranné politice Evropské unie* vypracovala samostatně na základě uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 20. 4. 2020

.....

OBSAH

ÚVOD	5
1. ZÁKLADNÍ VYMEZENÍ POJMU EVROPEIZACE	122
1.1. Evropeizace zahraniční, bezpečnostní a obranné politiky	155
2. FRANCIE	222
2.1. Vliv Francie na vývoj SZBP/SBOP	233
2.2. Současné národní zahraničně-bezpečnostní preference a Evropa	266
2.3. Francie a PESCO	288
3. PORTUGALSKO	300
3.1. Vliv Portugalska na vývoj SZBP/SBOP	311
3.2. Současné národní zahraničně-bezpečnostní preference a Evropa	344
3.3. Portugalsko a PESCO	366
4. IRSKO	377
4.1. Irsko a SZBP/SBOP	38
4.2. Současné národní zahraničně-bezpečnostní strategie a Evropa	400
4.3. Irsko a PESCO	422
ZÁVĚR	444
PRAMENY A LITERATURA	49
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	655
ABSTRAKT	666

ÚVOD

Současná podoba Společné zahraniční a bezpečnostní politiky (dále jen SZBP) a společné obrany prošla složitým vývojem, který byl určen důležitými historickými událostmi v Evropě. K zásadním momentům v této oblasti došlo v 90. letech 20. století s koncem studené války, kdy si členské státy Evropského společenství¹ (dále jen ES) uvědomily, že na základě probíhajících událostí je nutné přehodnotit roli ES jako aktéra mezinárodní bezpečnosti. Pád východoevropských režimů, postupný rozklad Sovětského svazu, znovusjednocení Německa, krize v Africe, války na Balkáně či klesající role NATO v Evropě vyvolaly otázky o budoucnosti evropské bezpečnosti a staly se hnacími silami při vzniku SZBP, která byla následně ustanovena Maastrichtskou smlouvou v roce 1993. S přijetím SZBP také vyvstaly otázky o společné obraně, které se neustále dostávaly na vrchol agendy Evropské unie (dále jen EU).

Důležitým momentem je francouzsko-britské jednání v prosinci roku 1998 v Saint-Malo, kde se francouzský prezident Jacques Chirac a britský premiér Tony Blair dohodli urychlit budování autonomních evropských obranných kapacit společně s posílením evropské bezpečnostní identity, která byla transformována do Evropské bezpečnostní a obranné politiky (dále jen EBOP), a následně přijata Amsterodamskou smlouvou v roce 1999 do smluvního rámce EU. Po vstupu Lisabonské smlouvy v platnost roku 2009 došlo k symbolickému přejmenování na Společnou bezpečnostní a obrannou politiku (dále jen SBOP), která se stává, společně s řadou institucionálních změn majících za cíl větší soudržnost a efektivitu v zahraničních záležitostech EU, nedílnou součástí SZBP.

Zahraniční politika a obrana jsou úzce spjaty s národními zájmy všech členských států EU. Ty mají odlišné postoje a přístupy k SZBP i SBOP, což je způsobeno jejich historickým vývojem, rozdílným propojením státu a národní obrany a hloubkou vztahu k EU či NATO. Takové rozdíly mezi členskými zeměmi ovlivňovaly jejich zájmy při vyjednávání o podobě SZBP i SBOP ve výsledných evropských smlouvách od Maastrichtské až po Lisabonskou, kde se snažily do smluv promítnout především své národní strategické zájmy. Je tedy jasné, že zahraničně-politické i bezpečnostně-strategické postoje a cíle členských států i přes přijetí SZBP a SBOP jsou různé.

---

¹ V této době byla Evropská Unie označována jako Evropská společenství (až do přijetí Maastrichtské smlouvy 1993).

Obecně lze říci, že v EU můžeme identifikovat tři skupiny států se specifickým vztahem ke společné zahraniční, bezpečnostní a obranné politice. Prvními jsou zastánci tzv. *atlantického*² přístupu k SZBP/SBOP, kteří oficiálně označují vztah s NATO jako svou prioritu a je pro ně hlavním poskytovatelem bezpečnosti. Dle jejich názoru by SZBP i SBOP měly být zaměřeny na provádění společných zájmů se Spojenými státy, přičemž nesmí tento vztah nijak poškozovat či podvracet. Zároveň jsou však zvyklí těžit výhody, které členství v EU nabízí. Mezi takové státy můžeme zařadit například Portugalsko, Litvu, Lotyšsko a Estonsko. Druhá skupina zaujímá *evropský* přístup. Jejím dlouhodobým zájmem není zachování silného transatlantického spojení, ale větší strategická nezávislost Evropy společně s hlubší evropskou integrací v oblasti bezpečnosti a obrany, což si přejí především Francie, Německo, Belgie a Nizozemsko. Třetí skupinu států tvoří členské země, které zastávají tradiční *neutralitu* a prokazují určitou flexibilitu v zahraniční politice. Přestože nejsou v žádné vojenské alianci, využívají EU či NATO jako prostředky k posílení svých vlastních operačních schopností. Je nutné připomenout, že pro Finsko, Švédsko a Rakousko znamenala neutralita během studené války především nezávislou zahraniční politiku a otázku přežití. Pouze Irsko si nadále zachovává svou skutečnou neutralitu, která je hluboce zakořeněna v národní identitě státu.

Výzkumné otázky a cíle práce

Všechny evropské státy si ve druhé polovině 20. století prošly odlišným vývojem, a proto se jasně liší jejich přístup a přizpůsobení se ke společné zahraniční, bezpečnostní a obranné politice. Jelikož SBOP je nedílnou součástí SZPB a obrana a bezpečnost jsou součástí zahraniční politiky, srovnávám ve své diplomové práci všechny tři odvětví společně. Cílem diplomové práce je tak srovnat přístup Francie, Portugalska a Irska k SZBP a SBOP od 90. let 20. století po současnost.

Tyto země byly pro mou práci vybrány záměrně. Francie jako zástupce evropského přístupu, Portugalsko atlantického a Irsko neutrálního. Neustále se měnící evropské a mezinárodní prostředí nutí dané členské státy k debatám o jejich národních bezpečnostních a obranných politikách, a tak dochází k vývoji jejich zahraničních politik. Pro pochopení této problematiky a vlivu EU na členské státy byl vybrán teoretický koncept evropeizace, a

---

² Tradiční rozdělení na zastávce tzv. atlantického, evropského a neutrálního přístupu k SZBP/SBOP využívá například ve své práci Molis, Arūnas. 2006. „The role and Interests of Small States in Developing European Security and Defence Policy“ *Baltic Security and Defence Review* (8): 81-100 (online). K dispozici zde: < <https://1url.cz/gzwy0> > (24. 1. 2020).

to především zahraniční politiky a obrany. Pro potřeby komparace byly stanoveny čtyři výzkumné otázky:

1. *Jak se liší přístup Francie, Portugalska a Irska k SZBP a SBOP?*
2. *Jak dané země ovlivnily vývoj SZBP/SBOP?*
3. *Jak se v souvislosti se SZBP/SBOP vyvíjejí zahraniční politiky daných zemí?*
4. *Jaké jsou národní zájmy daných zemí v oblasti SZBP/SBOP?*

Struktura, časové a obsahové vymezení práce

Diplomová práce je členěna do čtyř kapitol. První kapitola představí koncept evropeizace. Nejprve přiblížím její hlavní definice a následně nastíním mechanismy a procesy evropeizace zahraniční, bezpečnostní a obranné politiky.

Další tři kapitoly se věnují jednotlivým vybraným zemím z hlediska jejich přístupu k SZBP/SBOP od 90. let 20. století po současnost. Časové vymezení práce se tak odvíjí od přijetí Maastrichtské smlouvy a následného vývoje vedoucího přes přijetí SBOP k současným zahraničně-politickým a bezpečnostně-strategickým postojům daných zemí. Jako první představím Francii, poté Portugalsko a nakonec Irsko. Všechny tři kapitoly mají totožnou strukturu, což se týká i podkapitol. V úvodu jsou nastíněny zahraničně-politické pozice dané země v EU společně s jejich mírou evropeizace zahraniční politiky. Zde je cílem konceptu evropeizace zachytit souhru mezi tvorbou národní politiky na vnitrostátní úrovni a na úrovni EU a dále věnovat pozornost specifickému kontextu, ze kterého se zahraniční politiky členských států vyvíjejí.

V rámci každé kapitoly zkoumám následující, v závěru srovnávaná, kritéria. Zaprvé *vliv dané země na vývoj SZBP/SBOP*, tedy jak daná země ovlivnila vývoj daných politik a jak se případně měnily její národní zahraničně-bezpečnostní preference vlivem EU. S tím úzce souvisí druhé kritérium (*současné národní zahraničně-bezpečnostní preference a Evropa*), které vysvětluje současné pozice dané země ve vztahu k SZBP/SBOP, a to zejména na základě vyjádření a projevů hlavních národních politických aktérů či oficiálních dokumentů, v nichž lze identifikovat základní bezpečnostní preference daného státu, avšak zde je nutné podotknout, že záleží na současném složení vedoucích představitelů státu a jejich postojů k dané problematice. Třetí kritérium zkoumá *vztah dané země k PESCO* (Stálé strukturované spolupráci). Tento projekt jsem vybrala záměrně, protože všechny tři zkoumané země se na projektu podílí a na základě daného vztahu lze opět pozorovat

národní bezpečnostní preference směrem k SZBP/SBOP. PESCO bylo ustanoveno Lisabonskou smlouvou a jeho cílem je prohloubení obranné spolupráce mezi členskými státy EU.

Analýza literatury

První kapitola představující teoretickou část čerpá z prací věnujících se konceptu evropeizace. Stěžejních děl bylo o evropeizaci napsáno nespočet. Na tento mnohodimenzionální koncept autoři nahlíží řadou odlišných způsobů a neustále dochází k jeho vývoji. Mezi díla, která pomohou objasnit význam evropeizace, patří například publikace *Europeanization and National Politics* od Roberta Ladrecha či *The Politics of Europeanization* od Kevina Featherstona a Claudia M. Radaelliho zabývající se vlivem EU na domácí politiku členský států, stejně jako *Transforming Europe: Europeanization and Domestic Change* od Thomase Risseho, Maria G. Cowleseho a Jamese Caporasa. Tanja A. Börzel v článku *Pace-Setting, Foot-Dragging, and Fence-Sitting: Member State Responses to Europeanization* dále rozvíjí, jak se členské státy vlivu EU přizpůsobují, čemuž se věnuje i Claudio M. Radaelli ve své práci *The Europeanization of Public Policy*. Možný kritický pohled na evropeizaci přináší článek *The Many Faces of Europeanization* Johana P. Olsena, který přichází s otázkou, zda evropeizace není jen modním termínem. Stejným problémem se zabývá i Ben Tonra ve stati *Europeanisation*.

Evropeizaci zahraniční, bezpečnostní a obranné politiky pomůže objasnit publikace *Foreign Policies of EU Member States: Continuity and Europeanisation* autorů Amélie Hadfield, Iana Mannerse a Richarda G. Whitmana přinášející jasný přehled motivací členských států EU (pokud jde o tvorbu jejich zahraniční politiky) a hloubkovou analýzu vytváření politik uvnitř EU. Dále také byly přínosné články Christophera Hilla a Yik-Pern Wonga *National and European Foreign Policies: Towards Europeanization* zkoumající interakce mezi evropskou a národní úrovní při tvorbě zahraniční politiky ve státech EU, stejně jako *Dimensions and Mechanisms of the Europeanization of Member State Foreign Policy* Nicol Alecu de Flers a Patricka Müllera.

Následující tři kapitoly čerpají z literatury věnující se konkrétní srovnávané zemi v souvislosti s teorií evropeizace a vývojem vztahu ke společné zahraniční, bezpečnostní a obranné politice. První studovanou zemí je Francie, jejíž vztah k SZBP a SBOP nastiňuje článek *French Foreign Policy and The EU' CFSP* Mirona Lakomyho věnující se vývoji francouzských aktivit v rámci společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU. Téma

doplňuje i Claudia Major a Christian Mölling v příspěvku *France Moves from EU Defense to European Defense*. Pernille Rieker se ve své práci *From Common Defence to Comprehensive Security: Towards the Europeanization of French Foreign and Security Policy* hlouběji věnuje vztahu mezi evropskou integrací a francouzskou zahraniční a bezpečnostní politikou v souvislosti s evropeizací, podobně jako Patrick Müller a jeho článek *The Europeanization of France's foreign policy towards the Middle East conflict – from leadership to EU-accommodation*. O současných francouzských zahraničně-bezpečnostním preferencím v EU pojednává Jean-Pierre Maulny v článku *The Europeanisation of French defence policy*.

Mezi základní zdroje pro studium Portugalska patří publikace od Laury C. Ferreira-Pereira *Portugal in the European Union* věnující se historii vztahu a postavení Portugalska v EU, konkrétně pak kapitola *Portugal and the development of a European foreign and security identity: lifting to committed Europeanism*. Přínosným článkem objasňující portugalský vztah k SZBP/SBOP je *Still focused on the Atlantic: accounting for limited Europeanization of Portuguese security policy* od Stevena Robinsona, který zkoumá omezenou evropeizaci současné portugalské bezpečnostní politiky a upozorňuje, jak přetrvávající vztahy s NATO ovlivnily portugalskou účast ve společné zahraniční a bezpečnostní politice EU a jaký mají dopad na evropeizaci jeho zahraniční politiky. Mezi doplňující články pro výzkum Portugalska patří *Portugal's interest in the context of Security and Defence Policy and Maritime Affairs. Some theoretical considerations as part of the Relationship between Portugal and the European Union* od Jaime Ferreira da Silva a *The European Security and Defense Policy: NATO's Companion or Competitor?* Roberta E. Huntera pojedávající o konkurenčním vztahu Portugalska k EU a NATO.

Poslední zkoumanou zemí je Irsko, kde základní literaturu pro tuto kapitolu představuje publikace *Ireland and the European Union* od Brigid Laffan a Jane O'Mahonyho, zabývající se irsko-evropskými vztahy, jeho členstvím v EU a dopadu EU na irské instituce. Stejnému tématu se také věnují práce Mary C. Marhpy *Northern Ireland and the European Union: The Dynamics of a Changing Relationship* a Bena Tonry *Ireland and the European Union*. Klíčovým tématem této kapitoly je vztah Irska jako neutrálního státu k evropské bezpečnosti. Tuto problematiku nastiňují články Daniela Sweeneyho *Ireland, the Lisbon Referendums, and the Ongoing Debate on European Security* a Karen Devine *Irish Neutrality and the Development of the European Union's Security and Defence*

Policy under the Lisbon Treaty společně s Róisín Doherty *Ireland, Neutrality and European Security Integration*.

Doplňující zdroje k těmto třem kapitolám tvoří dokumenty vlád o národních bezpečnostních strategiích, které lze dohledat na oficiálních stránkách studovaných zemí. Dále práce využívá zpravodajské weby pro informace týkající se aktuálního dění v zahraničních politikách daných zemích, jako je *The Guardian*, *Politico*, *Euractiv*, *The Foreign Affairs* či *The Independent*.

Metodologie

Diplomová práce využívá srovnávací (komparativní) metodu. Dle Arenda Lijpharta (1971: 682) jde o základní metodu „*systematického srovnání malého počtu případů s cílem kauzální analýzy*“. K tomu David Collier doplňuje (1993: 105), že srovnání je základním nástrojem analýzy, protože se zaměřuje na podobnosti a kontrasty mezi případy. Lijphart (1971) však ve své práci *Comparative Politics and the Comparative Method* poukazuje také na základní nedostatek srovnávací metody, pokud využívá malý počet případů a navrhuje zvýšit počet zkoumaných případů. Collier (1993: 107) na tento předpoklad reaguje spíše kriticky a tvrdí, že intenzivní analýza několika případů je slibnější než povrchová analýza mnoha případů, což vhodně koresponduje s cílem diplomové práce srovnání rozdílného přístupu pouze tří z dvaceti sedmi členských států EU ke společné zahraniční, bezpečnostní a obranné politice.

Podobně jako případové studie se akademické práce využívající srovnávací metodu zabývají studiem případů určitého jevu (Ragin 2014). Výhodou případových studií, jak tvrdí Lijphart (1971: 685), je zaměření na jeden případ, který je následně intenzivně zkoumán, přestože zdroje výzkumu, které má autor k dispozici, mohou být relativně omezené. Nevýhodou případových studií je to, že nemohou představovat základ pro zobecnění zkoumaného fenoménu (Tamtéž). Na rozdíl od případových studií tak srovnávací metoda zkoumá dva nebo několik případů a provádí jejich srovnávací analýzu s cílem nalézt odlišnosti a podobnosti zkoumaných jevů. Takové jevy mohou být dle Jamese Mahoneyho (2007) zkoumány a srovnávány buď v rámci jednoho případu (v angličtině *within-case*), nebo mezi jednotlivými případy (*cross-case*). Pro zobecnění je metoda mezi jednotlivými případy užitečnější než v rámci jednoho případu (Ayres, Kavanaugh, Knafel 2003).

Mezi základní pravidla komparace, jak uvádí Blanka Říchová (2009), můžeme zařadit definování objektu komparace, dále určení cíle komparace, stanovení si kritérií pro svou vlastní analýzu daných objektů a nakonec vymezení vztahu komparace k určité časové ose. Těmito čtyřmi pravidly se řídím i při psaní diplomové práce. Definovaným objektem komparace jsou tři členské země EU, jmenovitě tedy Francie, Portugalsko a Irsko. Cílem práce je srovnat jejich vztah k evropské zahraniční, bezpečnostní a obranné politice na základě teorie evropeizace od 90. let 20. století po současnost. Kritéria komparace jsou následující: vliv dané země na vývoj SZBP/SBOP, současné národní zahraničně-bezpečnostní preference a Evropa a nakonec vztah dané země k projektu stále strukturované spolupráce (PESCO).

1. ZÁKLADNÍ VYMEZENÍ POJMU EVROPEIZACE

Studium pojmu evropeizace se datuje do 80. let 20. století, kdy došlo k prohloubení evropské integrace. K jeho hlubšímu zkoumání následně dochází až v 90. letech, kdy vzrostl zájem o výzkum možného dopadu EU na domácí změny v členských státech. Přesný význam evropeizace byl velmi často nejasný (Hill, Wong 2011), přesto jej naprostá většina uživatelů využívala k popisu institucionálního dopadu norem, postupů a pravidel EU na politiky členských států (Olsen 2002). Lze tedy říci, že se pojem evropeizace všeobecně používá k popisu a vysvětlení změn v domácích politikách členských států EU (Hill, Wong 2011). Podobně evropeizaci popisují i Břetislav Dančák, Petr Fiala a Vít Hloušek, kteří tvrdí, že jde o situaci, v níž se mění politické procesy, instituce a politiky členských zemí EU na základě vlivu procesu evropské integrace (Dančák, Fiala, Hloušek 2005). Konkrétnější definici pak nabízí Robert Ladrech (1994), který říká, že jde o postupný proces, při němž se ekonomická a politická dynamika EU stává součástí vnitrostátní politiky státu.

Dle Johana P. Olsena (2002: 923-925) evropeizace představuje mnohem komplexnější proces, a proto je důležité oddělit různé jevy, na které se termín evropeizace odkazuje. Z tohoto důvodu Olsen identifikoval celkem pět různých způsobů evropeizace. Jedná se o *změny vnějších hranic* (evropeizace probíhá rozšiřováním EU), *rozvoj institucí na evropské úrovni*, *centrální proniknutí do vnitrostátních systémů správy*, *šíření forem politické organizace* (vztahy s mimoevropskými aktéry a institucemi) a *projekt politického sjednocení*. Olsen z těchto pěti způsobů evropeizace shledává nejzajímavější pátý způsob, a to projekt politického sjednocení, což je situace, ve které se Evropa stává silnější a jednotnější politickou entitou současně s rozvíjejícími se institucemi. Lze říci, že Olsen podává zbytečně složité vymezení pojmu evropeizace. Kyriakos Moumoutzis (2011: 610) tvrdí, že evropeizace bude užitečným konceptem tehdy, pokud bude mít pouze jeden způsob interpretace, tedy, že se zaměří pouze na jeden soubor jevů. Evropeizaci definuje jako proces, během něhož se normy EU začleňují do norem členských států. Tato interpretace je dle něj užitečnější než kterákoliv jiná (Tamtéž), avšak je důležité poznamenat, že EU ani domácí úrovně členských států nejsou statické a změny můžeme pozorovat na obou úrovních.

Na Olsena a jeho třetí způsob evropeizace, tedy centrální pronikání do vnitrostátních systémů správy, navazuje definice Claudio M. Radaelliho (2004: 3), která se skládá ze tří procesů, a to tzv. *tvorby*, *šíření* (v angličtině diffusion) a *přijímání neformálních*

i formálních norem EU. V Radaelliho definici jde vlastně o sdílené normy, které jsou definovány v rámci politického procesu v EU a následně začleněny do národních politických struktur členských států. Mezi kritiky Radaelliho definice můžeme zařadit Dančáka, Fialu a Hlouška (2005: 21), kteří tvrdí, že evropeizaci nelze omezit jen na pouhé přejímání požadavků definovaných na evropské úrovni domácími aktéry z toho důvodu, že Radaelli dle nich předpokládá, že aktéři národní politiky mlčky adaptují evropské vzorce politického chování (Tamtéž).

Radaelli (2007) svou definici následně rozšířil o čtyři možné dopady evropeizačního procesu. Zaprvé *přizpůsobení* (v angličtině absorption), kdy se domácí politický rámec přizpůsobí a je slučitelný s požadavky EU, zadruhé *transformace* (Transformation), během níž je nutné uskutečnit zásadní změny v národní politice, zatřetí *lhostejnost* (Inertia), což je situace, ve které schází dostatečná vůle k přijetí a provedení změn na národní politické úrovni a nakonec tzv. *omezení výdajů* (Retrenchment), v rámci nějž EU vyvíjí tlak na změnu, který má za následek záporné vnímání evropské integrace, což může vést až k opozici vůči EU a následné oslabení a upozadění evropské dimenze v národní politice.

Na tyto čtyři možné dopady evropeizace reagují Vlastimil Havlík a Pavel Pšejka (2007: 11), konkrétně pak na vzájemné působení evropské a domácí politické úrovně: „*odmítáme chápání evropeizace jako struktur, politik a procesů odehrávajících se výhradně uvnitř Evropské unie a zároveň jako jednosměrného ovlivňování domácí politiky politikou evropskou...výsledky obousměrného působení evropeizace nelze omezit na pouhou adaptaci (v případě domácí arény) či vznik nových politik a struktur (v případě evropské úrovně). Výsledkem evropeizace může stejně tak být odmítnutí prosazování modelu a (případně) navrnutí alternativ, a to ve všech oblastech politiky.*“³

---

³ Ve všech oblastech politiky Havlík a Pšejka (2007) odkazují na trojdimenzionální pojetí, které se v souvislosti s evropeizací mezi akademiky velmi často objevuje a je tedy na místě tento pojem vysvětlit. Trojdimenzionální pojetí představuje tři pojmy a to *polity*, *policy* a *politis*, což je z důvodu anglické literatury, která má pro politiku k dispozici tři významy, avšak obsahově odlišné. Za prvé *polity* (neboli politické zřízení, institucionální struktury nebo také formální rámec politiky), dále *policy* (což představuje obsah politiky, např. politické programy) a *politics* (procedurální aspekt politiky). K dispozici zde: <www.dictionary.cambridge.org> (28. 1. 2020)

Vedle Radaelliho pěti způsobů a čtyř dopadů evropeizace Dančák, Fiala a Hloušek (2005: 14) definují také devět rovin evropeizace, a to *mezinárodní* (pozice Evropy v mezinárodním prostředí), *historickou* (expanze do zámoří), *osobní* (evropská identita a její přijímání), *mezinárodního systému* (principy subsidiarity a význam role státu), *tranzitologickou* (nové členské země se přizpůsobují institucím a procesům EU), *Evropské unie* (posilování pravomocí orgánů EU společně s tvorbou samotného politického systému EU), *členských států* (změny národních politik, politics, policy pocházejících z EU), *legislativní* (přijímání *acquis commuautaire* tedy právních norem EU) a poslední *ekonomickou* (jednotný trh a jeho dopady na domácí ekonomiky členských států). Poukazují tak na to, že pojem evropeizace se používá především v souvislosti se změnami domácích politických institucí a procesů, přestože je zřejmé, že evropeizace je mnohem komplexnější.

Pro řadu akademiků (Radaelli 2004, Olsen 2002, Howell 2004, Börzel 2002) však evropeizace představuje obousměrný proces, který se skládá ze dvou základních modelů (Börzel 2002: 193). První model představuje princip „shora dolů“ (v angličtině *top-down approach*), ve kterém změna nastává při dopadu vlivu EU na vnitrostátní politiku (Olsen 2002). Tento proces může probíhat i obráceně „zdola nahoru“ (*bottom-up approach*) a to v případě, když samotné státy začínají ovlivňovat politiku, procesy či instituce EU v určité oblasti (Howell 2004). Tanja A. Börzel (2002) připomíná ještě jeden model, který je kombinací obou jmenovaných, a to tzv. *bottom-up-down model*. Evropeizace je v něm zkoumána v národním kontextu členských států, přičemž je sledován průběh formování institucí a politik na úrovni EU a následné efekty a vliv působení EU na národní politiky členských států. K tomuto třetímu modelu se hlásí i Radaelli (2004), který odmítá zjednodušení a jednosměrnost evropeizačního *top-down* modelu, a že by mělo docházet pouze k adaptaci domácích politik způsobené tlakem z EU.

Na základě obousměrného procesu existuje i několik oblastí na úrovni EU, do kterých evropeizace zasahuje (Schmidt 2009). Pro akademiky Thomase Risse a Johana P. Olsena představuje koncept evropeizace tzv. *institucionalizaci systému správy* na evropské úrovni s pravomocemi provádět a prosazovat celoevropsky závazné politiky. Například Maria G. Cowles a James Caporaso (2011: 3) popisují evropeizaci jako vznik a vývoj odlišných struktur správy na evropské úrovni, tj. politických, právních a sociálních institucí spojených s řešením problémů, které formalizují vztahy mezi aktéry. Mezi takto

definované celoevropsky závazné politiky můžeme zařadit i společnou zahraniční, bezpečností či obrannou politiku.

1. 1. EVROPEIZACE ZAHRANIČNÍ, BEZPEČNOSTNÍ A OBRANNÉ POLITIKY

Zahraniční politika, bezpečnost i obrana členských států je silně provázána s národními zájmy jednotlivých zemí (Borneman, Fowler 1997: 488). S novou dynamikou SZBP v 90. letech se členské státy zavázaly k vytvoření unikátní společné zahraniční, bezpečnostní a obranné politiky, avšak přes značné zahraničně-politické kolektivní úsilí, členské státy nadále vyvíjejí vlastní národní zahraniční politiky. Přestože evropská zahraniční politika a zahraniční politika členských států fungují v symbióze, existují ve složitém vztahu (Hadfield, Manners, Whitman 2017).

Silný mezivládní charakter SZBP vedl akademiky k domněnce, že SZBP bude mít jen velmi omezený dopad na domácí politiky členských zemí (Alec de Flers, Müller 2012: 20) z toho důvodu, že evropeizace bude méně pravděpodobná a její účinky budou mnohem slabší, než v oblastech jako je společný trh či společná zemědělská politika (Caporaso 2007). Vymezení konceptu evropeizace zahraniční politiky nicméně musí vzít v úvahu, že dynamika evropeizace se v této oblasti politiky odlišuje (Alec de Flers, Müller 2012). Jak tvrdí Simon Bulmer a Claudio M. Radaelli (2004: 9), „*v oblasti zahraniční politiky obvykle neexistuje daný vertikální řetězec, ve kterém by politika EU přímo sestupovala z Bruselu do členských států.*“ Přestože je úroveň adaptačního tlaku v oblasti zahraniční politiky a obrany nižší (Alec de Flers, Müller 2012) neznamená to, že by dynamika evropeizace v této oblasti byla zanedbatelná, protože se neřídí jen jednou logikou a existuje zde řada různých mechanismů (Gross 2009), které nastíním níže.

Jak již bylo řečeno, pojem evropeizace se ve většině případů používá k vysvětlení změn v politických procesech a domácích politikách členských států EU, nicméně, co se týče evropeizace zahraniční politiky, dle autorů Christophera Hilla a Reubena Yik-Pern Wonga (2011: 2) zde dochází pouze k povrchnímu sblížení a to spíše v proceduře než v podstatě, protože národní zahraniční politiky si nadále zachovávají nezávislost. Přesto se podobně jako v jiných studiích evropeizace, i v evropeizaci zahraniční politiky, bezpečnosti a obrany rozlišují jasně oddělitelné procesy „zdola nahoru“ a „shora dolů“ (Major 2005). Zde se však rozlišuje mezi tzv. *stahováním* (v angličtině downloading), kdy je zahraniční politika EU adaptována na národní úroveň a tzv. *nahráváním* (uploading)

promítající národní preference zahraniční politiky na evropskou úroveň (Alec de Flers, Müller 2012: 22). Proces *nahrávání* představuje proces národního vytváření zahraniční politiky, v jehož rámci dochází k promítání národních preferencí zahraniční politiky na úroveň EU (Gross 2009). V ideálním případě má *nahrávání* za následek přijetí politik jednoho členského státu v jiných členských státech. Jde tedy o proces, ve kterém je EU využívána jako prostředek k posílení národní zahraniční politiky (Tonra 2015). Členské státy sledují určité cíle, kterých nemohou samostatně dosáhnout a chtějí své národní problémy přenést na úroveň EU⁴ (Howorth 2019). Opačný proces shora dolů, tedy *stahování*, reprezentuje přizpůsobení a změny (týkající se tvorby politik, preferencí zahraniční politiky a cílů) na národní úrovni (Exadaktylos 2012). Neznamena to však nutnou a celkovou homogenizaci napříč všemi členskými státy EU. Přizpůsobení a evropeizace zahraniční politiky se tak v jednotlivých členských státech liší (Major 2005). Nicol Alec de Flers a Patrick Müller (2012: 23) tvrdí, že domácí faktory, jako je velikost členského státu a rozsah jeho sítě zahraničních vztahů, jakož i historicky podmíněné proměnné, jako je národní identita (např. „atlantická“ vs. „evropská orientace) a strategická kultura (např. názory týkající se použití síly) ovlivňují národní evropeizaci státu.

Zmíněné dva základní procesy *stahování* a *nahrávání* někteří autoři (Major 2005 Hill, Wong 2011, Koivula, Sipila 2011, Tonra 2015) doplňují třetím procesem, a to tzv. *křížovým nahráváním* (v angličtině cross-loading). Mezi prvními, kdo požadoval zahrnout *křížové nahrávání* mezi základní procesy evropeizace SZBP, byl Claudia Major (2005), který trval na tom, že změna v národní politice by mohla být dobře pozorovatelná z přenosu nápadů a způsobů „jak dělat věci“, které si mezi sebou vyměňují evropské státy. Na základě toho Reuben Yik-Pern Wong (2007) definoval proces *křížového nahrávání* společně s dalšími dvěma procesy jako mechanismus pro výměnu politiky mezi členskými státy, což přispělo k budování společných zájmů a vývoji společné zahraniční politiky. Dle Bena Tonry (2015: 183) je to nejméně rozvinutý proces, v rámci něž se členské státy mohou navzájem učit. Hill a Wong (2011: 8) však upozorňují, že je to složitější proces, v němž členské státy mají řadu příležitostí k přenosu nápadů mezi sebou, a to bez EU. Zároveň kombinace stahování, nahrávání a křížového nahrávání, které vyplývají z existence EU, vytvořila síť interakcí zahraniční politiky, která nemusí vést vždy k solidní spolupráci, ale neustále zaplétá cíle členských států navzájem (Tamtéž). Navíc je velmi

---

⁴ Například snahy Francie ve Společné bezpečnostní a obranné politice, kdy se francouzští národní zástupci snažili své evropské partnery zavázat k intervenci v subsaharské Africe jménem EU (Alec de Flers, Müller 2012).

těžké jej identifikovat (Exadaktylos 2012), protože členské země se rozhodně navzájem ovlivňují a je obtížné oddělit přijímání norem daného státu a vlivu EU od vlivu jiného státu.

Procesy *nahrávání, stahování a křížové nahrávání* využívá i Hill a Wong (2011: 2) ve své definici tří dimenzí evropeizace národní zahraniční politiky, mezi které patří *přizpůsobení a sblížení politik* (v angličtině *Adaption and Policy Convergence*), *národní projekce* (National Projection) a *rekonstrukce identity* (Identity reconstruction). V rámci první dimenze Hill a Wong ujasňují přijímání národních politik „shora“ v reakci na požadavky EU (downloading). Dochází tak k transformaci a harmonizaci politik členských států reagujících na požadavky a potřeby EU (např. dodržování společných cílů). Druhá dimenze představuje projekci národních preferencí a myšlenek „zdola nahoru“ (uploading), tedy z národní úrovně na úroveň nadnárodní, kdy národní zahraniční politika členského státu určitým způsobem přispívá a ovlivňuje rozvoj společné evropské zahraniční politiky (např. pokusy států ovlivňovat politiku jiných členských států). Třetí dimenze evropeizace rekonstrukce identity znamená proces sblížení zájmů a identit členských států (např. sdílená definice národních a evropských zájmů). Cross-loading, tedy *křížové nahrávání*, by v této situaci představovalo interakci mezi první a druhou dimenzí, kdy členské státy podléhají vlivu, který na sebe navzájem uplatňují a to nezávisle ze strany orgánů EU (Raimundo 2013).

Mezi některými akademiky existuje shoda, že evropeizace neznamena sjednocení zahraničních politik členských států ani sblížení směrem k jedinému bodu politiky EU (Tonra 2015). V souvislosti se zahraniční politikou existují odlišné způsoby, jak se Evropě přizpůsobit (Howorth 2019). Nicol Alecu de Flers a Patrick Müller (2012: 23-24) tvrdí, že obecně větší členské státy jsou často zobrazovány spíše jako „tvůrci“ než „příjemci“ evropské zahraniční politiky a „dopad EU“ na menší členské státy se obvykle považuje za hlubší. To však neznamena, že větší členské státy jsou vůči vlivu EU imunní. Důležitou roli v této situaci také hraje faktor délky členství v EU (Exadaktylos 2012). Na rozdíl od starých členských států noví členové nemohli nijak ovlivnit základní *acquis communautaire* (právní řád EU) v oblasti zahraniční politiky. Přizpůsobování se tedy řídilo mechanismem „shora dolů“, jelikož noví členové přijímali předem zavedené evropské zahraniční politické pozice a upravovali tak své národní zahraniční politiky (Alecu de Flers, Müller (2012). Ben Tonra (2015: 187) dodává, že intenzivní a strukturovaná spolupráce, která je základem pro SZBP (společně se SBOP), slouží k rozvoji norem dohodnutého chování

a upozorňuje, že tyto normy nejsou normami hierarchického politického centra, kterému se přizpůsobují národní zahraniční politiky, ale jsou sdíleným dědictvím členských států usilujících o posílení své zahraniční politiky, a to kolektivně. Výsledkem je tedy evropeizovaná zahraniční politika mající společné postoje.

Zde je nutné podotknout, že někteří akademici (Hill a Wong 2011, Tonra 2015) zároveň studium evropeizace národní zahraniční politiky kritizují. Konkrétně pak, že nejsou identifikovány přesné způsoby, na základě kterých se zahraniční politiky členských států mění, a to v přímém důsledku evropské angažovanosti (Tonra 2015). Na to reaguje Kyriakos Moumoutzis (2011), který identifikoval tři oblasti, v nichž by bylo eventuálně možné evropeizaci identifikovat. V první oblasti se národní cíle zahraniční politiky posunou k evropským normám, dále se národní praktiky a používání nástrojů zahraniční politiky mění tak, aby odpovídaly evropským modelům a v poslední oblasti postupy EU slouží k ovlivnění národní zahraniční politiky a politických aktérů. Dle Hilla a Wonga (2011) je však evropeizace nezávislá proměnná, jenž má vliv na chování členských států, ale její dopad se prokazatelně v jednotlivých zemích liší. Všechny členské státy si tak stanoví limity, do jaké míry jsou ochotni umožnit společná rozhodnutí (Tamtéž). A je jasné, že v kterémkoliv společném systému zahraniční politiky je koordinace mezi suverénními státy (jenž mají právo být samostatně zastoupeni na jakýchkoliv mezinárodních shromážděních) velmi náročná, protože zaujímají jiné pohledy na danou problematiku⁵ (Howorth 2019).

Dle Hilla a Wonga (2011: 12) je důležité také určit faktory, které podporují evropeizaci zahraniční politiky v jednotlivých členských státech. Definovali tak sedm základních faktorů, a to *institute a smlouvy* (v angličtině Institutions and treaties), *socializace* (Socialisation), *vedení* (Leadership), tzv. *vnější „federátoři“* (External federators), tzv. *politika měřítko* (Politics of scale), *legitimizace globální role* (Legitimation of global role) a *geo-kulturní identita* (Geo-cultural identity). První faktor, *institute a smlouvy EU*, v různé míře ovlivňuje každou národní zahraniční politiku členského státu. Jako příklad zde můžeme uvést situaci, kdy se členské státy dohodly na plnění tzv. Petersberských úkolů,⁶ a to s vědomím, že samostatné jednání by nedávalo smysl (Violakis 2018).

---

⁵ Příkladem zde může být rozkol mezi členskými státy EU nad situací v Iráku v roce 2003 nebo problém s uznáním či neuznáním Kosova datující se do roku 2008.

⁶ Tzv. Petersberské úkoly byly přijaty roku 1992. Jedná se především o akce definované jako záchranné a humanitární mise, mise k udržení míru, řešení krizí či úkoly spjaté se stabilizací po

Druhý faktor, *socializace*, je dán přímou interakcí národních elit, která je umožněna společným členstvím a působením ve sdílených institucích (Hill, Wong 2011). *Socializace* je také chápána jako proces, ve kterém se účastníci dané komunity dohodnou na provádění komunitních pravidel, politických paradigmat a norem a následně získávají nadnárodní postoje tak, že nakonec budou sledovat společné evropské cíle (Alec de Flers, Müller 2012: 24). Neznamená to však, že opouští od svých národních preferencí. Na základě socializace mohou spojit podporu národních preferencí společně se závazkem ke kolektivním cílům (Tamtéž).

Třetí faktor se věnuje samotnému *vedení*, které je spojené se snahou evropských států mít rozhodující vliv ve svém regionu, což však nemohou učinit v rámci Severoatlantické aliance (NATO), jelikož zde mají hlavní slovo především USA (Violakis 2018). Čtvrtý faktor, tzv. *vnější „federátoři“*, představuje tlak, který je zvenčí vyvíjen na Evropany, aby „jednali jedním hlasem“ (Hill, Wong 2011: 15). Cílem bylo posílit kolektivní vyjednávací sílu vůči ostatním mezinárodním aktérům (Wong 2005). Následující tzv. *politika měřítko* se týká samotných motivů členských států a umožňuje zvážit výhody a nevýhody plynoucí z politické spolupráce ve vnějších vztazích. Jak uvádí Hill a Wong (2011: 16), znamená to zvýšení moci a pákového efektu, což může Unie jako celek vyvinout ze společného jednání, a přidružený pocit, že jednotlivé členské státy budou mít více schopností ovlivňovat události než by činily samostatně. Tento faktor tak můžeme popsat také jako pobídku k evropeizaci (Alec de Flers, Müller 2012).

Předposlední faktor, *legitimizace globální role* Evropanů, pojednává o sdílených vzpomínkách na evropský imperialismus a návratu k aktivismu mimo evropský region, což je pro jednotlivé členské státy citlivou záležitostí. Jednání na úrovni EU je tak pro členské státy bezpečnější způsob, jak dosáhnout svých cílů než na národní úrovni (Wong 2005). Poslední faktor podporující evropeizaci, *geo-kulturní identita*, je v členských státech sdílena na různých úrovních. Znamená to situaci, ve které národní zástupci a jejich voliči sami sebe identifikují jako Evropany, což není jednoduché, protože členské státy, jak již bylo řečeno, vnímají členství v EU odlišnými způsoby (Hill, Wong 2011).

Od 90. let se jedním z hlavních výzkumů evropeizace nestala pouze zahraniční politika členských států, ale i evropeizace bezpečnosti a obrany. Evropská obrana od počátku čelila

---

konfliktu. Amsterodamskou smlouvou se staly součástí smluvního rámce EU. Více zde: „Petersberg tasks“ *Eur-lex.europa.eu* 2020 (online). K dispozici zde: <https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/petersberg_tasks.html> (1. 2. 2020).

institucionální konkurenci NATO (Exadaktylos 2012). To mělo dopad na vývoj SBOP, protože jednotlivé členské státy se většinou nemohly rozhodnout, kterým z přístupů se budou řídit a docházelo ke střetávání evropské a atlantické perspektivy (Rieker 2006). Přesto evropeizace národních bezpečnostních a obranných politik členských států může být dle Petrose Violakise (2018: 35) považována za jeden z hlavních průlomů historie EU. Představuje zásadní posun v přizpůsobení se novému bezpečnostnímu prostředí, ve kterém jedním z prvních důkazů evropeizace bezpečnosti a obrany bylo rozhodnutí EU stát se samostatným bezpečnostním aktérem (Menon 2011). Klesající úloha NATO v Evropě po skončení studené války a poklesu zájmu USA o evropskou bezpečnost, umožnili vznik iniciativ, které vedly k evropeizaci národních bezpečností a obranných struktur (Liaropoulos 2012). Mezi faktory podporující evropeizaci bezpečnosti a obrany přispělo například přijetí Evropské bezpečnostní strategie roku 2003⁷ a sblížení evropského obranného průmyslu od 90. let 20. století (Violakis 2018: 37). Přijetí Evropské bezpečnostní strategie mělo za následek zásadní změnu v pojetí hrozeb a bezpečnosti od konce studené války (Kaldor 2012).

V souvislosti s evropeizací SBOP můžeme také identifikovat dva typy mechanismů, a to vertikální a horizontální, které definoval Radaelli (2003: 41). Vertikální mechanismus představuje tlak na přizpůsobení politiky z úrovně EU na úroveň vnitrostátní. Mechanismus horizontální zahrnuje různé formy rámců, které jsou použitelné v případech, ve kterých neexistuje tlak na přizpůsobení se politickým modelům EU. Petros Violakis (2018: 39) využívá tyto mechanismy a tvrdí, že evropeizace SBOP je příklad, ve kterém existují jak vertikální, tak horizontální mechanismy. Argumentuje, že SBOP byla vytvořena na základě dobrovolnického modelu sdružování a sdílení bez jakéhokoli tlaku na přizpůsobení, což do této míry odpovídá horizontálnímu modelu. Zároveň však také upozorňuje na to, že vytvoření právního rámce a struktur pro fungování SBOP ukazuje změnu z horizontálního na vertikální model. To potvrzuje vznik vojenských misí SBOP.

Společně tyto dva mechanismy odráží probíhající proces evropeizace SBOP, ve kterém na základě společných politik a strategií vznikají nové cíle a posilují další evropeizaci (Menon 2011). Radaelli (2003: 43) však kritičtěji tvrdí, že SBOP je založena pouze na horizontální evropeizaci, protože má nepovinný charakter sdílení a sdružování zdrojů. Před samotným

---

⁷ Evropská bezpečnostní strategika byla přijata Evropskou radou v prosinci roku 2003. Strategie poprvé stanovila cíle a zásady pro prosazování bezpečnostních zájmů EU. Více v „Evropská bezpečnostní strategie – Bezpečná Evropa v lepším světě“ *Consilium.europa.eu* 2009 (online). K dispozici zde: < <https://1url.cz/yzqlx> > (29. 1. 2020)

vznikem SBOP v EU neexistoval žádný bezpečnostní a obranný model. Z toho důvodu nebyl činěn žádný tlak na přizpůsobení se politikám EU, protože dosud neexistovaly (Kaldor 2012). Horizontální přístup k evropeizaci tak usnadnily bezpečnostní, tržní či socializační faktory, což nakonec vedlo k zavedení SBOP. Jakmile byla SBOP zavedená, mechanismy vertikální evropeizace se dostaly do popředí (Violakis 2018: 50).

Také je třeba poznamenat, že v EU existují určité meze ve sbližování, které vyplývají z přetrvávání národního státu a jeho principu suverenity (Hill, Wong 2011). Přestože vývoj společného systému zahraniční politiky, bezpečnosti a obrany snížil rozdíly mezi národními přístupy tak, že státy se mají například na pozoru před izolací od ostatních členů, neomezil jejich svobodu manévrování (Menon 2011). Vnitrostátní prostředí zahraniční politiky členského státu je převážně jeho národní záležitostí, ale nyní zahrnuje i aktéry a události celé EU (Hill, Wong 2011). I přes otázky národní suverenity došlo k významnému pokroku, pokud jde o evropeizaci zahraniční politiky, bezpečnosti a obrany díky výhodám pro vlády EU, které má mezinárodní spolupráce (Violakis 2018). Strukturovaná a intenzivní spolupráce, která je základem SZBP i SBOP vedla k rozvoji norem dohodnutého chování (Tonra 2015), avšak každý z členských států EU zaujímá jinou cestu přizpůsobení se Evropě, což na příkladu tří zemí představí následující kapitoly.

2. FRANCIE

Francie měla významný dopad na evropský integrační proces v oblasti bezpečnosti a obrany. Země se vždy snažila o vývoj evropské bezpečnostní a obrané politiky tak, aby Evropa byla schopná samostatné projekce vojenské moci (Shaun 2000). Její specifický vztah s NATO je odlišný od vztahu Portugalska a Irska z toho důvodu, že Francie dobrovolně z NATO v roce 1966 vystoupila a byla tradičně pro větší evropskou vojenskou autonomii (Ghez, Larrabee 2009), což se projevilo v řadě iniciativ, jejímž cílem je rozvoj evropské obrany v rámci nezávislejším na NATO. Následující kapitola tak představí zástupce členské země EU, která tradičně obhájí hlubší bezpečnostní a obranou spolupráci Evropy.

Francouzská zahraniční politika je velmi úzce spjata s budováním evropské zahraniční politiky (Wong 2006), k čemuž Luis Simón (2013: 38) doplňuje: „*Francie je jedinou evropskou zemí, která nabízí způsob, jak sladit potřebu větší evropské politické spolupráce – a to i v oblasti zahraniční, bezpečnostní a obranné politiky – s vírou, že vojenská síla zůstává ústředním prvkem národní zahraniční politiky.*“ Francie je jedna z nejschopnějších vojenských mocností v Evropě a rozvoj SZBP je jednou z jejích hlavních priorit zahraniční politiky (Kauppi 2018). Jeden podstatný vnější faktor, který ovlivnil vývoj bezpečnostní politiky EU, je bezpochyby konec studené války v 90. letech 20. století, kdy v EU dochází k nejzajímavějšímu vývoji bezpečnostního prostředí (Müller 2013).

Francie byla vždy hlasitým zastáncem vojenské autonomie Evropy a podporovatelem rozvoje vysoce integrované, nezávislé a silné EU (Kauppi 2018). Toho se snaží dosáhnout již prvními integračními iniciativami obrany od 50. let 20. století jako byly například neúspěšné snahy o vytvoření Evropského obranného společenství (Ratti 2014). Jak již bylo řečeno, k nejdůležitějšímu vývoji v oblasti bezpečnosti a obrany dochází však až v 90. letech. V tomto období byla Francie motorem evropské integrace bezpečnosti a evropská a národní obrana byly považovány za synonymní (Rieker 2006: 518). Shaun Gregory (2000: 196) doplňuje, že EU určitým způsobem formuje francouzské bezpečnostní myšlení, což lze označit jako evropeizaci. Vzhledem k tomu, že EU představuje důležitého poskytovatele bezpečnosti, lze očekávat, že její bezpečnostní přístup má dopad na to, jak je bezpečnost definována na francouzské vnitrostátní úrovni (Rieker 2006: 511). Na francouzském přístupu k SZBP/SBOP, nicméně můžeme lépe pozorovat opačný proces evropeizace. Francie především využívá EU jako prostředek k promítání svých zájmů na úroveň EU s cílem posílit svou národní zahraniční politiku, což nastíním níže.

2.1. Vliv Francie na vývoj SZBP/SBOP

Na počátku 90. let byla Francie jako historický iniciátor a propagátor sjednocené Evropy konfrontována s možností volby: buď pokračovat a podporovat evropskou integraci nebo ztratit své postavení přední země v západní Evropě (Lakomy 2011: 134). To byl taky jeden z hlavních důvodů, proč se Francie, více než jiné země, zabývala rozvojem evropské identity. Pro vznik SZBP dle Mirona Lakomyho (2011: 135) existovalo z francouzského hlediska několik motivů. Zaprvé rozvoj hlubší politické spolupráce, která by přirozeně doplnila hospodářskou spolupráci mezi členskými státy. Zadruhé vznik SZBP by umožnil efektivnější ochranu zájmů Evropy a zatřetí SZBP by Evropě usnadnila šířit její hodnoty, jako jsou svoboda, mír či ochrana životního prostředí. To by také Francii pomohlo realizovat její tradiční cíl zahraniční politiky, tedy budování silné Evropy, ve které jeden z hlavních pilířů bude právě Francie (Simón 2013). Adrian Teacher (2001: 32) k tomu doplňuje, že základní zásadou během budování SZBP v 90. letech bylo pro Francii to, že západoevropská integrace prostřednictvím EU by byla neúplná, pokud by nezahrnovala otázky obrany a bezpečnosti.

Mezi další francouzské motivy pro zavedení SZBP můžeme zařadit sjednocení Německa, které pro Francii představovalo určitou výzvu (Kauppi 2018). Z toho důvodu se země snažila o reintegraci příliš mocného souseda zpět do Evropy a o vytvoření vazeb důvěrného partnerství (Endow 2003: 38). Kromě toho také usilovali o zajištění bezpečnosti Evropě, pokud se USA stáhnou z Evropy a především chtěli mít větší vliv na evropské záležitosti (Lakomy 2011). V souvislosti se sjednocením Německa a potřebou hlubší evropské integrace je v roce 1993 přijata Maastrichtská smlouva⁸, která již SZBP uvádí v platnost (Lewis-Beck, Morey 2007). SZBP, která se stala součástí smluvního rámce EU, zavázala všechny členské státy k tomu, aby chránily společné hodnoty a posílily bezpečnost Unie. Dále, aby zachovávaly mír společně s rozvojem demokracie, právního státu a dodržováním základních lidských práv (Loth 2013). Maastrichtská smlouva zavádí nejen SZBP, ale taky základ pro budoucí SBOP a diskuze o společné obraně (Kauppi 2018).

Co se týče USA a vojenské přítomnosti NATO v Evropě po konci studené války, francouzští úředníci argumentovali, že NATO již naplnilo svůj primární cíl a Evropa by se měla připravit na jejich stažení a budovat vlastní obranné schopnosti (Teacher 2001: 30).

---

⁸ „Smlouva o Evropské Unii“ *Euroskop.cz* 1. 11. 1993 (online). K dispozici zde: <http://www.euroskop.cz/gallery/2/758-smlouva_o_eu_puvodni_verze.pdf> (1. 4. 2020)

Mezi členskými státy EU se tak vymezují již dva zmíněné směry ve směřování budování společné obrany, a to „evropský“ a „atlantický“ (Endow 2003: 47). Francie je tradičně zastáncem evropského směru v budování evropské bezpečnostní identity na rozdíl například od Portugalska, které považuje NATO za hlavního garanta bezpečnosti v Evropě. Je však nutné připomenout, že i přes silnou snahu o vojenskou nezávislost Evropy se Francie nikdy nesnažila roli NATO podkopat (Simón 2013). Dokonce i NATO bylo velkým zastáncem budování evropské bezpečnostní identity a Američané nebyli ani proti myšlence oddělených evropských obranných struktur, které budou schopny provádět vojenské operace bez přímé americké účasti (Teacher 2001: 32).

Díky francouzským aktivitám (spolu s německou a britskou spoluprací), EU učinila od konce 90. let značný pokrok směrem k budování evropské bezpečnostní identity, což bylo také urychleno nestabilitou na Balkáně, na základě které se ukázalo, že EU nemá žádné prostředky pro reakce na krize ve svém sousedství (Lakomy 2011:135). Jedním ze značných francouzských úspěchů v oblasti bezpečnosti a obrany byla konference v Saint-Malo mezi Jacquesem Chiracem a Tony Blairem v prosinci roku 1998 (Hunter 2002). Při jednání se zaměřili především na to, aby urychlili vývoj evropské obranné politiky (Tamtéž). Francie byla hlasitým zastáncem autonomních evropských kapacit pro samostatné akce podložené důvěryhodnými vojenskými silami (Teacher 2001: 36). K tomu se Jacques Chirac (1999) vyjádřil takto: *„konstrukce evropské obrany je hlavní ambicí naší země. Chceme, aby Evropané získali schopnost přijímat společná rozhodnutí a provádět vojenské operace v rámci komplexního řešení krizí, které zahrnuje diplomatické, hospodářské a vojenské prostředky. Evropská unie je důležitou silou, že se může zapojit do všech aspektů krize. To neznamená, že nahradí Atlantickou alianci, která zůstává legitimním rámcem pro kolektivní obranu a její roli v řešení krizí.“* Adrian Teacher (2001: 37) dále upozorňuje, že úspěch v Saint-Malo byl citlivým kompromisem mezi francouzskou touhou posílit bezpečnostní profil EU a britským ujištěním, že jakékoliv rozšíření evropských obranných schopností by mělo probíhat pod záštitou NATO.

Evropská obrana získala z francouzských iniciativ ve spolupráci s dalšími zeměmi EU nový rozměr. Návrhy, které byly schváleny členskými státy EU, umožnily konkretizovat institucionální základ pro rozvoj evropské obrany a stanovit vojenské cíle a kapacity pro řešení krizí (Rieker 2006: 522). Některé členské státy byly však proti vypracování politiky kolektivní obrany s cílem vytvořit z EU komplexního bezpečnostního aktéra (Devine 2009). Spatřovaly ve snahách Francie úsilí o posílení vlastního vlivu na

mezinárodní scéně a upřednostňovaly spíše humanitární akce než vznik evropské armády (Menon 2011). Francouzská diplomacie a tvorba bezpečnostní politiky jsou známé svou strategickou vizí: jasný a cílevědomý postup při dosahování svých záměrů, kterých chce Francie dosáhnout ve střednědobém až dlouhodobém horizontu, založených na sdíleném pocitu vlastní identity a důvěře v národní roli (Rieker 2006: 525). Obsah této strategické vize byl však pod vlivem EU pozměněn a silné francouzské ambice pro vytvoření evropské obrany v tradičním smyslu nahradily jiné francouzské aktivity v SZBP/SBOP.

Francouzské snahy o realizaci silné role EU v oblasti bezpečnosti a obrany je možné pozorovat i při vyjedávání o Ústavní či Lisabonské smlouvě. Dokonce lze ve smlouvách nalézt totožné preference zahraniční politiky, které měla Francie. Ústavní smlouva⁹, která nakonec nebyla přijata, měla být významným úspěchem pro Francii v oblasti SZBP (Lakomy 2011: 136). Mezi nejdůležitější inovace této smlouvy patřilo zřízení postu evropského ministra zahraničních věcí a vzájemná solidarita v obraně, což odpovídá klíčovým částem francouzské strategie pro prosazování vlastních ambicí v mezinárodních vztazích a v EU (Müller 2013). V důsledku silného propojení mezi ustanoveními Ústavní smlouvy a mezinárodními ambicemi Francie vyvstala v zemi veřejná debata o důsledcích smlouvy. Ta se nakonec konala ve všech členských státech i v těch neutrálních, jako je Irsko (Ratti 2014). Smlouvu však nakonec odmítla i samotná Francie, protože dokument byl v konečném důsledku považován za kontroverzní.

Ústavní smlouva tak prošla úpravami a nahradila ji Lisabonská smlouva¹⁰, která vstoupila v platnost v roce 2009. Post ministra zahraničních věcí nahradil vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku, protože se většina států obávala, že ministr zahraničních věcí může omezit národní suverenitu (Lakomy 2011: 139). SBOP se stává nedílnou součástí SZBP a zajišťuje operační schopnosti EU. Mezi další cíle smlouvy patří například podpora hospodářského a sociálního rozvoje, ochrana životního prostředí či podpora hospodářské integrace zemí třetího světa (Müller 2013). Bližší analýza Mirona Lakomyho (2011: 141) ukazuje, že tyto cíle jsou zcela totožné s hlavními body francouzské zahraniční politiky. Společně s legislativou, která se týká podpory multipolárního mezinárodního řádu, právního státu, lidských práv, mírových operací či

---

⁹ „Návrh Smlouvy o Ústavě pro Evropu (neratifikována)“ *Europarl.europa.eu* 10/2004 (online). Dostupné z: <<https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/cs/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/draft-treaty-establishing-a-constitution-for-europe>> (12. 3. 2020)

¹⁰ „Treaty of Lisbon“ *Eur-lex.europa.eu* 17. 12. 2007 (online). K dispozici zde: <<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:306:FULL:EN:PDF>> (12. 3. 2020)

předcházení konfliktů, což jsou tradiční cíle Páté republiky (Tamtéž) a takové politické podobnosti poskytují pohled na úzké propojení mezi francouzskou a evropskou zahraniční politikou.

Politika Francie vůči SZBP/SBOP byla po vyhlášení Lisabonské smlouvy posílena uvedením hlavních zahraničních francouzských priorit v rozvoji evropské obrany týkajících se vývoje technologických a průmyslových základů pro SBOP (Menon 2011). Francouzské plány v post-lisabonském vývoji SZBP/SBOP opětovně čelily určitým překážkám (Dyson 2013), především neochotě některých členských států posunout se k hlubšímu rozvoji SBOP. Navzdory mnoha neúspěchům Francie opakovaně zahajuje důležité projekty v rámci této politiky.

2.2. Současné národní zahraničně-bezpečnostní preference a Evropa

Francouzská zahraniční politika je silně provázána s prezidentským úřadem a prezident má také rozsáhlé pravomoce v otázkách obrany (Drake, Reynolds 2017). Prezident Emmanuel Macron, který byl zvolen v roce 2017, se zavázal zvýšit vojenské výdaje tak, aby do roku 2025 dosahovaly 2 % HDP (Maulny 2020). Tento závazek byl stanoven během summitu NATO v Newportu v roce 2014 na žádost USA (Calcara 2017). Macronovým dlouhodobým záměrem je zvýšit nejen vojenskou a obrannou kapacitu Francie, ale především tu evropskou s cílem získat vyšší strategickou autonomii. Podle Jean-Pierra Maulnyho (2020) proto existuje několik důvodů. Například není jisté, zda USA budou i nadále garantem evropské bezpečnosti, když po Evropanech žádají, aby vynaložili větší úsilí v oblasti jejich vlastní obrany (Drake, Reynolds 2017). Na základě toho se Francie snaží, aby se z EU stal významný aktér na mezinárodní scéně, a aby význam obranné a zahraniční politiky mohl být srovnatelný s její hospodářskou silou, čehož v současné době není dosaženo (Maulny 2020). To je jeden z důvodů, proč Francie v čele s E. Macronem podporuje všechny iniciativy určené k rozvoji evropské obranné politiky, jako je například stálá strukturovaná spolupráce (PESCO), Evropský obranný fond či Evropská intervenční iniciativa. Vztah Francie k PESCO bude detailněji popsán níže.

Evropská intervenční iniciativa je francouzský projekt fungující mimo formát EU, jejímž záměrem je vytvoření hlubší vojenské spolupráce mezi některými evropskými zeměmi (Defense.gouv.fr. 2019). Je zaměřena na ty evropské státy, které jsou schopny a ochotny vojensky jednat, a to nezávisle na stávajících institucionálních rámcích EU nebo NATO (Major, Molling 2017). Iniciativa si klade za cíl provozní připravenost, což znamená, aby

země nebyly omezeny žádnými institucionálními a politickými překážkami, když se rozhodnou jednat. Evropská intervenční iniciativa byla také zařazena do francouzského seznamu priorit ve Strategickém review obrany a národní bezpečnosti¹¹ v roce 2017, a to ze tří hlavních důvodů: zaprvé proto, že Francie považuje pro svou národní bezpečnost nejdůležitější jižní sousedství, ale nemá důvěru v to, že dostane dostatečnou podporu od EU pro řešení výzev týkajících se bezpečnosti v regionu. Zadruhé Francie již není schopna těmto výzvám čelit sama a zatřetí se obává, že o současných obranných iniciativách EU se bude pouze mluvit a nebude provedena žádná akce (Major, Molling 2017).

Francie považuje Evropskou intervenční iniciativu za nástroj pro rozvoj společné evropské strategické kultury, která prostřednictvím společných akcí povede k dosažení vojenské operační autonomie (Wintour 2020). Přesto se některé členské státy obávají, že se Francie jen Evropu snaží využít pro své vlastní strategické cíle, protože hledá podporu pro to, čeho nemůže dosáhnout samostatně. Na bezpečnostní konferenci v Mnichově na začátku roku 2020 prezident E. Macron uvedl, že je potřeba silnější evropské obrany a vznik Evropského obranného fondu, PESCO a Evropské intervenční iniciativy považuje za velký úspěch pro společnou strategickou kulturu, což dle něj není žádná alternativa k NATO (Nz.ambafrance.org 2020).

Silnější evropská obrana či posílení SZBP a SBOP je součástí i již zmíněné Strategické review obrany a národní bezpečnosti z roku 2017. Výslovně uvádí, že „*sblížení hrozeb vůči Evropě vyžaduje, aby Evropané více usilovali o zajištění své vlastní bezpečnosti a o dosažení společné strategické autonomie.*“ Tento ambiciózní cíl – poprvé uznaný 28 hlavami států a vládních představitelů v rámci globální strategie EU v červnu 2016¹² – vyžaduje nový pohled na podmínky evropské bezpečnosti a bude dosažen prostřednictvím pragmatických nových iniciativ. Francouzské snahy o hlubší integraci evropské bezpečnosti a obrany považuje E. Macron za klíčové z toho důvodu, aby Evropa dokázala

---

¹¹ „Defence and National Security Strategic Review“ *Defense. gov. fr* 15. 10. 2017 (online).

K dispozici zde: <<https://www.defense.gouv.fr/>> (3. 3. 2020)

¹² Strategie pro bezpečnostní a zahraniční politiku EU byla představena v červnu 2016 na jednání Evropské rady a nahradila první bezpečnostní strategii z roku 2003. Dokument se věnuje především vnější činnosti EU, jako je například obchod, humanitární pomoc či opatření týkající se klimatických změn. Zdůrazňuje například, že by měly být navýšeny výdaje na obranu členských zemí společně s odstraněním překážek, které by mohly bránit vojenským schopnostem EU. Dále se také zavazuje podporovat mír a zajistit bezpečnost svých občanů na svém území atd. Více v „Shared Vision, Common Action: A stronger Europe. A Global Strategy for the European Union’s Foreign and Security Policy“ *Eeas.europa.eu* červen 2016 (online). K dispozici zde: <https://eeas.europa.eu/archives/docs/top_stories/pdf/eugs_review_web.pdf> (4. 3. 2020)

nést odpovědnost za svou bezpečnost (Rapnouil, Shapiro 2017) a kolektivně provádět své bezpečnostní povinnosti (Dempsey 2019). V této oblasti upřednostňuje spolupráci s ostatními členskými státy, což je dle Macrona ve francouzském národním zájmu (Tamtéž). Francie tak nejlépe ochrání své zájmy a udrží si vliv na světové události. Je jasné, že SZBP/SBOP je velmi úzce propojena s francouzskými národními zájmy. Stejně tak Strategické review obrany a národní bezpečnosti z roku 2017 v oblasti evropských záležitostí je zpracována ve francouzském kontextu a jejím záměrem je především prosazovat priority a vliv Francie.

Propojení francouzských a evropských zájmů lze pozorovat také ve snaze E. Macrona koordinovat obrannou strategii EU, kde by Francie společně se svým jaderným arzenálem měla hrát ústřední roli (Gaubert 2020). Jinými slovy by byla posílena role francouzského jaderného arzenálu v koordinovanější evropské obranné politice. E. Macron od svého zvolení zahájil řadu iniciativ v oblasti zahraniční, bezpečnostní a obranné politiky jménem Evropy tak, aby byly v souladu především s tradičními francouzskými prioritami (Dempsey 2019). Je však nutné, aby úzce spolupracoval s ostatními členskými státy a zapojil také evropské instituce do své diplomacie, aby dosáhl požadovaných úspěchů.

2.3. Francie a PESCO

Jedním z klíčových partnerů Francie v budování evropské bezpečnosti a obrany je Německo, se kterým iniciuje řadu evropských zahraničních, bezpečnostních, ale i obranných projektů jako je například PESCO (Koenig, Walter-Franke 2017). V červenci 2017 byl Francií a Německem představen společný plán fungování PESCO, avšak obě země podporovaly jiné vize. Francie trvala na více ambiciózní obranné struktuře, zatímco Německo spíše na inkluzivní (Billon-Galland, Quencez 2017). To znamená, že Francie byla například pro vysoká vstupní kritéria a silné operativní závazky a naopak Německo upozorňovalo, že taková kritéria by mohla členské státy rozdělit. Nakonec bylo dohodnuto, že cílem PESCO je především povzbudit evropské země ke zvýšení jejich obranného úsilí a zlepšení koordinace jejich obranných politik (Gaubert 2020).

Francouzské snahy v tomto projektu byly mnohem aktivnější než ostatních členských států EU a některé země, které silně podporují bezpečnostní záruky poskytovaných od NATO, případné vedoucí postavení Francie zpochybňovaly (Billon-Galland, Quencez 2017). Jako odpověď na takové reakce Francie trvá na tom, že francouzská zahraniční politika podporuje evropskou strategickou autonomii, avšak územní obrana Evropy bude i nadále

spoléhat na NATO a evropská strategická autonomie nemusí znamenat strategickou nezávislost (Biscop 2018: 172). Přesto E. Macron často NATO kritizuje za jeho nedostatečnou aktivitu v Evropě a nadále vyzývá EU k větší obranné a bezpečnostní autonomii (Barigazzi 2019). V roce 2019 bylo schváleno 13 nových projektů, v nichž většinu má na starosti právě Paříž (Consilium.europa.eu 2019). Jedním z takových projektů je například schopnost EU spolupracovat v oblasti války, přičemž hlavním cílem je zvýšit možnosti ozbrojených sil čelit kolektivním hrozbám (Barigazzi 2019).

Přestože je Francie velkým zastáncem a podporovatelem činnosti PESCO, některé členské země, jako je například Německo, se obávají, že francouzská Evropská intervenční iniciativa je konkurentem PESCO (Maulny 2020). Zároveň je také nutné připomenout, že Francie usiluje především o zapojení států, které mají největší zkušenosti s vojenskými intervencemi a mírovými misemi. Některé z nich však nejsou členy PESCO (jako například Dánsko) a E. Macron usiluje o získání spojenců, kteří Francii pomohou s jejím angažmá například v Africe (Barigazzi 2019). E. Macron byl v minulosti kritizován za svou snahu o vícerychlostní EU s Francií v čele (Maulny 2020). Ve všech francouzských aktivitách, tak lze pozorovat usilí o posilování obranných schopností EU s cílem neohrozit vedoucí postavení Francie.

3. PORTUGALSKO

Následující kapitola bude věnována členské zemi EU zastupující tzv. atlantický přístup k SZBP/SBOP, která tradičně obhajuje spolupráci s NATO, ale přesto se na vývoji SZBP i SBOP podílí. Portugalsko je země, pro kterou má evropská integrace zásadní význam. Portugalská cesta k demokracii, která proběhla v post-autoritářském přechodu, byla důležitá k zajištění návratu země zpět do Evropy (de Sousa, Gaspar 2018: 77) a evropská integrace a portugalská demokracie byly od počátku neoddělitelné. Pokračující důraz Portugalska na atlantickou spolupráci však zabraňuje kompletní evropeizaci národních bezpečnostních politik (Magone 2018). Otázka, zda upřednostnit EU před NATO, je pro Portugalsko dlouhodobou výzvou, protože zasahuje hluboko do struktury portugalské národní identity (Robinson 2016). Portugalská zahraniční politika má tři tradiční cíle, a to udržení transatlantického spojení s USA, integrace do EU a upevnění spolupráce s nezávislými portugalsky mluvícími zeměmi (Tamtéž). Tyto tři cíle se objevují i ve vztahu Portugalska k budování SZBP a SBOP. Portugalsko sice dává přednost obraně v rámci NATO, ale zároveň je v jeho zájmu, aby se posílil vztah mezi NATO a EU (da Silva 2015: 60), což nastíním níže.

Portugalsko vstoupilo do Evropského společenství v roce 1986 a po pádu autoritářského režimu v 70. letech 20. století se členství v ES pro demokratickou zemi stalo jasným cílem zahraniční politiky, což by mu umožnilo znovu nabýt důvěryhodnosti a postavení po mnoha letech izolace (Ferreira-Pereira 2014: 4). Nové mezinárodní postavení Portugalska také bylo dané jeho strategickou a politickou shodou mezi evropeizací a demokratizací (de Sousa, Gaspar 2018: 4), avšak je nutné připomenout, že členem NATO je Portugalsko již od roku 1949 a je jedním ze zakládajících členů (Adhitama 2019). Z toho důvodu lze tvrdit, že internacionalizace portugalských národních bezpečnostních politik již proběhla a stala se historicky spjata prostřednictvím integrace s NATO (Robinson 2016: 138). Naopak EU je vnímána spíše jako nástroj k posílení a udržení národních strategických priorit (Ferreira-Pereira 2014: 7). Proto lze v portugalském případě hovořit o omezenější evropeizaci zahraniční politiky (na rozdíl od Francie). Nicméně Antonio G. Soares (2010: 318) k tomu doplňuje, že v Portugalsku od pádu autoritářského režimu došlo k hlubokým politickým změnám, které byly způsobeny právě vlivem a procesy evropské integrace. Význam NATO a lusofonního světa ukazuje, jak je portugalská zkušenost odlišná od dalších dvou zkoumaných zemí v rámci evropeizace zahraniční politiky. Lze tedy tvrdit, že portugalská bezpečnostní politika byla podrobena určité míře evropeizace, ale atlantické

spojenectví zůstává klíčovým cílem této země. Portugalsko sice není motorem evropské bezpečnostní a obranné integrace jako Francie, ale svými zájmy ovlivňuje vývoj SZPB/SBOP specifickým způsobem.

3.1. Vliv Portugalska na vývoj SZBP/SBOP

Vládní elity po vstupu Portugalska do EU a jeho následné integraci do evropských struktur neodstoupily od tradičních charakteristik zahraniční politiky (Soares 2008). Tedy od úzké spolupráce s USA a historicky zakořeněného vztahu s lusofonním světem založeného na kulturních a jazykových vazbách s bývalými portugalskými koloniemi (Ferreira-Pereira 2007: 210). Přesto proces evropeizace vedl k tomu, že se portugalská zahraniční politika přizpůsobila realitě evropské integrace a uznala vzájemně rostoucí závislost a vznik společných strategických priorit pro členské státy EU a zároveň zdůraznila potřebu sledovat své národní priority ve společném evropském zájmu (Robinson 2015: 236). Nejistota ohledně úlohy NATO po skočení studené války v 90. letech 20. století v kombinaci se vznikem EU jakožto bezpečnostního aktéra znamenala, že došlo k určitému zmírnění silně atlantických tendencí Portugalska (Robinson 2016: 143). Země tak mohla ovlivnit rozvoj úlohy EU v oblasti SZBP a SBOP v tom smyslu, že by měla především sloužit k posílení role NATO (Pinto 2015). Portugalsko bylo také proti jakékoli nadnárodní koncepci obrany a bezpečnosti a podporovali zachování mezivládního přístupu, aby bylo zajištěno, že SBOP žádným způsobem nepoškodí jejich strategické zájmy (Robinson 2015: 247).

Během let 1986-1992 prošla národní zahraniční politika významnými úpravami, aby došlo k přizpůsobení se strukturám a politikám EU (Soares 2008). V období, kdy se začalo s vyjednáváním o Maastrichtské smlouvě, bylo Portugalsko jednou z předsedajících zemí Radě EU a dynamika jeho účasti na vytváření SZBP nabyla na síle (da Silva 2015). Zároveň bylo jejich cílem upevnit portugalskou pozici mezi evropskými demokratickými státy (Robinson 2015). Zpočátku institucionalizace SZBP nebyla prioritou portugalských tvůrců zahraniční politiky, protože nebyli nakloněni k posílení evropské zahraničně-politické spolupráce a byli spokojeni s její dosavadní podobou (Ferreira-Pereira 2007:212). Museli však čelit bezpečnostním výzvám a událostem té doby, jako byla nestabilita na Balkáně, rodící se vztahy s postkomunistickými zeměmi či válka v Zálivu, což vedlo k nutnosti posílení politické a bezpečnostní identity Evropy a Portugalsko zůstalo bez důvodu, aby úsilí v tomto směru nepodporovalo.

Hlavní zásadou v přístupu Portugalska k budování SZBP bylo, že by tento vývoj měl být postupný a respektovat národní zájmy evropských států společně s evropskou hospodářskou a sociální realitou (da Silva 2015). V této souvislosti tak byly některé hlavní cíle SZBP formulovány následovně: rozvoj přátelských vztahů s ostatními zeměmi, udržování mezinárodního míru a stability společně s podporou demokracie a hospodářského rozvoje všech států (Ferreira-Pereira 2007: 213). V souvislosti s budováním SZBP se ale na vrchol evropské agendy spíše dostávaly otázky o konceptu společné obrany vedoucích k evropské armádě.

Některé členské státy se tak začaly obávat o svou národní obranu společně s podkopáváním role NATO v Evropě (Perot 2019). Nakonec se cílem členských států stala společná obranná politika, avšak výměnou za uznání specifického charakteru bezpečnostních a obranných politik členských států a závazku, dle kterého se bude SZBP vyvíjet tak, aby zůstala kompatibilní s NATO (Ferreira-Pereira 2007: 214). Znepokojení Portugalska ohledně nedostatečného respektování úlohy NATO v rámci evropské obrany se ukázalo například v neochotě podporovat transformaci Západoevropské unie¹³ na vojenské rameno EU na základě francouzsko-německého návrhu (Ferreira-Pereira 2014). Tvůrci portugalské zahraniční politiky si nicméně byli vědomi toho, že Portugalsko nemůže neustále zastávat defenzivní postoj nejen proto, aby byl v EU slyšet jejich hlas, ale aby na ně nadále bylo pohlíženo jako na důvěryhodného a užitečného partnera. Z toho důvodu například poskytli své vojenské síly pro operace Západoevropské unie v 90. letech (Ferreira-Pereira 2007: 215).

Kromě tradiční podpory NATO se Portugalsko dále soustředilo na vývoj vztahů se třetími zeměmi, což umožnilo zemi podporovat rozvoj EU jako mezinárodního aktéra bez toho, aby podrývali loajalitu vůči NATO a zároveň mohli řešit otázky týkající se partnerů z lusofonního světa (Robinson 2015). Během formulace oblastí zájmu SZBP tak Portugalsko v tomto směru sehrálo významnou roli. Z počátku se nepodařilo formulovat vztah SZBP vůči rozvojovým zemím a portugalské priority vztahů „sever-jih“ byly upozaděny kladením většího důrazu na vztahy se zeměmi střední a východní Evropy (Soares 2010). Je nutné dodat, že Portugalsko si bylo vědomo důležitosti podporovat nové demokracie ve střední a východní Evropě a díky portugalským snahám byla dosažena

---

¹³ Západoevropská unie vznikla v roce 1954 a představovala vojenskou a obrannou mezivládní organizaci, která působila ve spolupráci s EU. Její pravomoci byly postupně převedeny na EU a Lisabonská smlouva převzala ustanovení o vzájemné obraně. Následně Západoevropská unie v roce 2011 ukončila činnost (Larivé 2019).

rovnováha v SZBP ve vztazích s „východem“ a „jihem“, která uspokojovala priority země (Robinson 2015).

Důraz na vnější vztahy byl pro Portugalsko vždy velmi důležitý. Během vyjednávání o Amsterodamské smlouvě země trvala na tom, že SZBP by i nadále měla být mezivládní politikou a jakékoliv snahy směrem ke komunitarizaci SZBP označila země za nereálné (Ferreira-Pereira 2007: 216). Portugalským odůvodněním bylo, že SZBP je spojena se suverenitou členských států (Tamtéž). Kromě zachování suverenity bylo Portugalsko přesvědčeno, že při udržení mezivládního principu SZBP budou nadále těžit z individuálního přístupu, který mají členské státy se zvláštními vztahy s některými regiony světa (např. Portugalsko s Brazílií).

Přesto, že Portugalsko nadále v souvislosti s kolektivní obranou upřednostňovalo NATO, neměli žádné námitky proti vývoji bezpečnostní a obranné složky, která EU umožňovala zasáhnout tehdy, kdy NATO nemělo zájem (Silva 2018). Nadále však byli proti úplné fúzi EU a Západoevropské unie (kterou zastávala Francie) současně s jakoukoliv duplikací vojenských struktur NATO (Ferreira-Pereira 2007: 217). Přijetí Amsterodamské smlouvy a potvrzení NATO jako organizace odpovědné za kolektivní obranu a zejména ochranu územní celistvosti Evropy bylo dosaženo hlavních portugalských postojů. Následná britsko-francouzská jednání v Saint-Malo ale přinesla bezprecedentní situaci, kdy Velká Británie, jako zastávce atlantické spolupráce, souhlasila s budováním autonomních evropských obranných struktur (Molis 2006). Tento britsko-francouzský kompromis byl Portugalskem vítán z toho důvodu, že v Británii viděli záruku vývoje SZBP v souladu s udržením pevného transatlantického spojení (Ferreira-Pereira 2007: 219).

Následně tak Portugalsko podpořilo, aby EU měla důvěryhodnou bezpečnostní a obrannou politiku, což by jí umožnilo mít odpovědnost za bezpečnost v situaci, kdy se NATO do akce nezapojí, nebo když se rozhodne spoléhat v oblasti bezpečnosti na EU. Na základě toho se tak Portugalci zapojili do vytváření SBOP a podpořili rozvoj civilního rozměru této politiky (Silva 2018). Přesto, že Portugalsko bylo ochotno poskytnout nižší počet civilních či vojenských národních sil, stačilo to jako signál politického zájmu země na budování SBOP. SZBP i SBOP, tak pro Portugalsko představovaly dynamický proces, který by se měl vyvíjet především ve smyslu posilování evropského pilíře v rámci NATO, které by mělo zůstat klíčovou institucí pro bezpečnost a obranu v euroatlantickém prostoru

((Ferreira-Pereira 2007: 220). Zároveň si však byli vědomi toho, že hrozby, které ohrožují bezpečnost Evropy, vyžadují společné řešení.

Po přijetí Lisabonské smlouvy v roce 2009 se v souvislosti s SZBP Portugalsko obávalo, že nebude kladen důraz EU na vztahy s lusofonním světem, kdy posílení evropských vztahů s Afrikou a Latinskou Amerikou jsou pro Portugalce hlavní oblastí národního zájmu (Robinson 2015). Předsednictví Portugalska v Radě EU umožnilo zemi využívat mechanismy EU k prosazování svých národních zájmů v lusofonním světě (da Silva 2015). Tato vzájemná provázanost na evropské a národní úrovni umožnila Portugalsku úspěšné zapojení do bývalých kolonií v kontextu EU. V post-lisabonském období se tak portugalská strategie stále soustředí na snahu o řešení záležitostí lusofonního světa v rámci EU, protože to představuje definující příspěvek země k budování SZBP.

3.2 Současné národní zahraničně-bezpečnostní preference a Evropa

Na rozdíl od Francie není zahraniční politika v Portugalsku tak silně provázána s prezidentským úřadem (Tichá 2011) a současný portugalský prezident Marcelo Rebelo de Sousa nemá tak výraznou a aktivní pozici v evropských bezpečnostních a obranných záležitostech jako francouzský prezident E. Macron. Co se týče zahraničních věcí a záležitostí obrany, z dostupných zdrojů pro diplomovou práci se k těmto tématům častěji vyjadřuje portugalský ministr národní obrany João Gomes Cravinho či předseda vlády António Costa. Zde je nutné zdůraznit, že záleží na současném vedení země a jejího směřování v oblasti evropských a bezpečnostních záležitostí, přesto, lze Portugalsko považovat za podporující EU i NATO jako klíčové obranné pilíře euroatlantického prostoru, ať je jakákoliv strana u moci (Robinson 2016: 143). Země nepřestává zdůrazňovat důležitost a evropské závazky vůči NATO, současně se však podílí i na rozvoji SBOP, tak aby nebyly nijak ohroženy její strategické zájmy ohledně transatlantické spolupráce. Podobně jako Francie se Portugalsko zavázalo k navýšení vojenských výdajů na summitu NATO v Newportu v roce 2014 a to na 1,66 % HDP do roku 2024 (Sainz 2020). Od svého vstupu do EU bylo Portugalsko silně proevropské a od přijetí Lisabonské smlouvy se ztotožňuje s vizí SBOP (de Sousa, Gaspar 2018).

Politika SZBP/SBOP by dle Portugalska měla respektovat suverenitu a autonomii každého státu společně s tvorbou politiky, kterou provádějí všechny členské státy, což je jeden z hlavních portugalských cílů v těchto odvětvích evropských politik (Silva 2018). Na základě událostí, jako anexie Krymu, Portugalsko zdůrazňuje, že EU musí svou úlohu

v oblasti bezpečnosti a obrany brát vážně, což dokazuje například vznikem PESCO či Evropského obranného fondu (Dennison, Livia 2019). Vztahu Portugalska k PESCO se bude kapitola věnovat níže. Na rozdíl od Francie, Portugalsko nezahajuje žádné evropské bezpečnostní a obranné iniciativy. Spolupracuje však například s Evropskou obrannou agenturou¹⁴ (dále jen EDA) a to tak, že je země ochotna hostit budoucí mezinárodní středisko pro výcvik vrtulníků, které by mělo být otevřeno v roce 2021 (Donn 2019). Jak dodává ministr J. Cravinho: „Portugalsko je velmi potěšeno, že úzce spolupracuje s EDA. EDA hraje jedinečnou a nezbytnou roli při rozvoji evropské obranné identity, o které se domníváme, že má v tomto velmi rychle se měnícím světě velký význam“ (Eda.europa.eu 2019). Přestože z počátku Portugalci váhali se zapojením k projektu EDA, protože nechtěli podporovat rozvoj autonomních obranných schopností EU, které by mohly podkopat nadřazenost NATO, z pohledu zahraničních aktérů bylo důležité, aby země měla v EU viditelnou roli (Robinson 2016: 147). Aktivní účast na činnostech EDA tak Portugalsko často nutí volit mezi EU a NATO.

Jedním z důvodů, proč Portugalsko podporuje posílení evropské angažovanosti v obraně, jsou závazky, které přijaly se svými transatlantickými partnery, jak uvedl prezident de Sousa při rozhovoru s E. Macronem (Theportugalnews.com 2018). Tedy plnění úkolů doplňující činnost NATO a posilování evropského pilíře v organizaci. K tomu následně doplnil, že evropská armáda není nutná k posílení tohoto závazku, na čemž se shodl i portugalský parlament (Tamtéž). Co však s Francií má Portugalsko společné je to, že klade důraz na jižní sousedství, které dle nich může mít dopad na evropskou bezpečnost v případě nestability a následných uprchlických vln (Silva 2018). Portugalsko se také snaží posílit spolupráci s ostatními členskými státy EU v otázkách bezpečnosti a obrany, kdy například Litvě poskytlo ozbrojené síly v rámci NATO pro zvýšení operačních schopností (Sainz 2020). Portugalský přístup k NATO a SBOP tak zastává cíl, že spolupráce v bezpečnostních otázkách EU má doplňovat a posilovat činnosti NATO, což také dokazuje jeho počínání v rámci PESCO.

---

¹⁴ Evropská obranná agentura vznikla v roce 2004 a členskými státy (kromě Dánska) pomáhá rozvíjet jejich vojenské zdroje či obranné schopnosti. Více zde: „European defence agency“ *Europa. eu* 2020 (online). K dispozici zde: <https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/eda_en> (13. 3. 2020).

3.3 Portugalsko a PESCO

Na summitu Evropské rady v červnu 2017 oznámilo Portugalsko současně s Irskem své rozhodnutí připojit se k PESCO a počet zúčastněných zemí se tak zvýšil na 25 (Commonslibrary.parliament.uk 2019). Portugalsko zpočátku váhalo s podporou PESCO, ale nakonec se rozhodlo připojit, aby se vyhnulo zaostávání v důležité budoucí oblasti spolupráce EU (Möller 2018). K tomu ministr obrany doplnil, že účast na projektech PESCO nemá vliv na portugalskou národní suverenitu ani na závazky vůči NATO a současně očekává, že se nakonec připojí všechny země EU (Ames 2017). Kvůli zemím jako je Portugalsko, bylo následně zdůrazněno, že veškeré prostředky a schopnosti vytvořené v rámci PESCO zůstanou pod kontrolou členských států EU a budou k dispozici operacím NATO. EU tak na základě PESCO nezíská kontrolu nad ozbrojenými silami jednotlivých členských států (Commonslibrary.parliament.uk 2019). Ministr obrany G. Cravini uvedl, že je přirozené, že v současnosti existují větší obavy ohledně obrany v evropském prostoru, protože Evropa čelí novým výzvám, což představují například kybernetické útoky, ale taky tradičním hrozbám, jako je terorismus. Z toho důvodu je pro Portugalsko důležité vytvořit mechanismy, které Evropě umožní na tyto výzvy reagovat, což představuje právě PESCO (Theportugalnews.com 2019).

Portugalsko se v rámci PESCO podílí především na projektech námořního charakteru, ale taky se účastní například projektů spojených s kybernetickými hrozbami či vojenskou mobilitou (Blockmans, Crosson 2019). Koordinátorem je země například projektu ohledně námořního bezpilotního systému ponorek, kde je cílem boj s ponorkami využívající špičkové technologie a umělou inteligenci současně s posílením ochrany podvodní infrastruktury a energetických systémů na moři (Pesco.europa.eu 2020). Blízkým spolupracovatelem Portugalska v projektech PESCO je především Španělsko, kde v důsledku dobrých vztahů budou řešeny nové společné projekty, jak uvedl portugalský ministr J. Cravinh (Lamencloa.gob.es 2020). Přesto, že je Portugalsko v rámci PESCO aktivní nadále tvrdí, že NATO zůstává „kotvou kolektivní bezpečnosti“ a článek 5 kolektivní obrany je nejsilnější zárukou bezpečnosti občanů, území a institucí země, jak uvedl ministr J. Cravinh (Econews.pt 2019). K tomu však dodává, že na základě právě projektu PESCO, který umožňuje spolupráci s NATO, je tak zajištěno posílení EU v oblasti řešení krizí, stabilizace a podpory lidské bezpečnosti (Tamtéž). Portugalsko tak zůstává významným zastáncem NATO, ale zároveň i podporovatelem integrace evropské bezpečnosti a obrany.

4. IRSKO

Po skončení studené války byl vytvořen nový bezpečnostní řád, který testoval schopnosti bezpečnostních politik všech evropských neutrálních zemí a budoucích členů EU (Smith 2004). Jmenovitě tedy Rakouska, Švédsko, Finsko a Irsko, avšak všechny tyto země, kromě Irsko, založily svou politiku neutrality na nestrannosti mezi bloky (Doherty 2002: 1). Irsko se také od evropských neutrálních zemí liší tím, že neutralita země byla určena jinými faktory, protože během studené války měl Sovětský svaz na Irsko mnohem menší vliv než na Švédsko, Rakousko a Finsko (Jesse 2006). Mezi klíčové rysy neutrálních států během studené války patřila snaha o minimalizaci hrozeb v oblasti zahraniční a bezpečnostní politiky s cílem bránit svou politickou nezávislost (Molis 2006). Nicméně po konci studené války se povaha hrozeb změnila a tyto malé státy byly nuceny hledat nové způsoby spolupráce a přehodnocovat své doktríny neutrality. Pouze Irsko si však nadále zachovává svou skutečnou neutralitu. Souběžně s vývojem SZBP/SBOP a následných smluv EU mnozí argumentují, že význam neutrality byl elitami v neutrálních státech EU znovu vytvořen až do bodu irelevance (Devine 2011: 335). Jiní tvrdí, že pojmy jako je „vojenská neutralita,“ jak ji nazývají elity v Irsku či „vojenské nezapojení“ Rakouska, Finska a Švédska jsou slučitelné s SBOP díky Lisabonské smlouvě, která nezměnila její mezivládní charakter (Tamtéž).

Členství Irsko v EU a podílení se na SZBP/SBOP značně rozšířilo obzory irské zahraniční politiky a zesílilo význam bezpečnostní politiky (Cottey 2013). Na jedné straně byla ponechána neutrální politika irského státu, avšak na druhé straně byla bezpečnostní politika přizpůsobena vývoji EU a země tak zvýšila úroveň spolupráce v oblasti bezpečnosti s evropskými partnery (Sweeney 2016: 44). Irsko společně s Velkou Británií požádalo o vstup do Evropského hospodářského společenství¹⁵ (dále jen EHS) již v roce 1961, ale díky problémům spojených s vyjednáváním Británie se stalo součástí společenství až roku 1973 (Devine 2009: 2). Společně se vstupem se objevily otázky ohledně neutrality a irskými vztahy vůči NATO. Vzhledem k tomu, že všichni účastníci EHS byli i zároveň členové NATO, se tak Irsko v podstatě zavázalo k politické integraci, která by v konečném důsledku mohla zahrnovat i obranu (Cottey 2018: 158). Vystala tak otázka, zda je neutralita slučitelná se členstvím v EHS. Irská vláda členské státy ujistila, že neutralita země a nezapojení do NATO nepředstavují žádnou ambivalenci ohledně evropské politické

---

¹⁵ Evropské hospodářské společenství bylo označení pro EU do přijetí Slučovací smlouvy roku 1965, kdy se název změnil na Evropská společenství, následně roku 1993 po přijetí Maastrichtské smlouvy na Evropskou Unii, jak ji známe dnes.

integrace současně s ujištěním irské veřejnosti, že neutralita země není ohrožena (Devine 2009). S tímto postojem také souvisí to, že existuje jen málo důkazů o vzniku evropské identity u irské veřejnosti a pokud nějaká evropská identita existuje, je ve srovnání s irskou velmi slabá. Když se Irsko k EHS připojilo, představovalo jednu z nejtradičnějších a nejkonzervativnějších zemí ze všech členských států (Givin 2010). Postupem času se však jeho vztah k EU změnil. Irská politická kultura se ale výrazně nezměnila a lze do značné míry tvrdit, že Irsko zůstává vůči evropeizaci imunní, a že EU z velké části vnímá spíše instrumentálně (Tamtéž). Lze tedy hovořit o omezenější evropeizaci ve srovnání s Francií či Portugalskem. Přesto se irská zahraniční, bezpečnostní a obranná politika vlivem EU od 90. let 20. století proměnila podobně jako ta Portugalská.

4.1 Irsko a SZBP/SBOP

Udržování neutrality je jedním ze způsobů, jak si Irsko zachovává jednoznačnou irskou identitu v EU (Sweeney 2016: 43). Irský stát je také tradičním zastáncem OSN (Murphy 2016), a přestože zemi bylo nabídnuto členství v NATO, irská vláda jej odmítla a NATO pro zemi zůstává nízkou prioritou (Cotter 2018: 151). V souvislosti s členstvím v EHS vláda tvrdila, že je slučitelné s neutralitou země a nezahrnuje vstup do NATO (Cotter 2013). Konec studené války měl výrazný dopad na irskou zahraniční a bezpečnostní politiku a vývoj zahraniční, bezpečnostní a obranné politiky EU v 90. letech 20. století se stal důležitou hnací silou pro debaty o bezpečnostní politice v zemi (Smith 2004). Je nutné dodat, že irská ústavní tradice vyžaduje pořádání referend o jakýchkoli právně závazných mezinárodních smlouvách podepsaných státem, což znamená, že irské vlády musely zajistit výslovnou podporu veřejnosti pro zapojení země do SZBP a SBOP (Cotter 2018: 163). Irsko se od ostatních členských států odlišuje tím, že jako jediná země ratifikovala všechny revize smluv EU referendem (Sweeney 2016:47).

Maastrichtská smlouva, která vstoupila v platnost v roce 1993, byla významná z toho důvodu, že naznačovala plány pro přijetí politiky společné obrany, což představovalo jasnou výzvu pro neutrální země včetně Irska (Devine 2011: 350). Na to irská vláda reagovala prohlášením, že existuje rozdíl mezi bezpečností a obranou, a že EU a Západoevropská unie jsou zcela oddělitelné instituce s různými funkcemi (Devine 2009: 12). Na irské naléhání byl také k Maastrichtské smlouvě doplněn závazek k SZBP, že nebude žádným způsobem dotčena zvláštní povaha politiky bezpečnosti a obrany určitých členských států, což bylo podporováno také Rakouskem, Finskem a Švédskem poté, co se k EU připojily v roce 1995 (Cotter 2018: 163). Mezi irskými oponenty Maastrichtské

smlouvy panoval názor, že SZBP naruší irskou neutralitu s možnou ztrátou kontroly nad rozmístěním vojsk v zámoří či zvýšením výdajů na obranu (Tamtéž). Irská vláda opět reagovala ujištěním, že závazek vůči SZBP je slučitelný s irskou neutralitou a existující záruky na ochranu neutrality země zachovávají vnitrostátní kontrolu ohledně výdajů na obranu apod. (Devine 2009: 13). Na základě toho byla v Irsku v roce 1996 přijata Bílá kniha¹⁶ o zahraniční politice, což byl první takový dokument v historii státu (Cottey 2018: 158). Obsahovala jednoznačný závazek „vojenské neutrality“ definovaný jako neúčast ve vojenských aliancích společně s prohlášením, že nebude usilovat o členství v NATO či Západoevropské unii a irská politika neutrality se nezmění, pokud obyvatelé země nerozhodnou v referendu jinak (Devine 2011: 343). Tento silný závazek neutrality představoval rozsah, ve kterém se irská neutrálnost nacházela hluboce zakořeněna v irských politických orgánech od konce druhé světové války.

Irsko si však začalo více uvědomovat vyvíjející se charakter evropské bezpečnostní a obranné identity a také to, že členské státy upozorňovaly na nedostatky Maastrichtské smlouvy týkající se nedostatečné integrace obrany, zejména pak Francie (Schwanberg 2012: 30). Události té doby, jako krize na Balkáně, poskytly Irsku vhodný okamžik pro posouzení slučitelnosti neutrality se zvýšenou spoluprací v evropské bezpečnosti (Doherty 2002: 1). Při začlenění Petersberských úkolů do Amsterodamské smlouvy Irsko zaujalo stanovisko, že je ochotno těsněji spolupracovat na operacích kolektivní bezpečnosti, jak je v úkolech stanoveno (Schwanberg 2012: 30), avšak pouze na těch, které se týkají humanitárních a mírových operací (Devine 2009: 14). Díky narážkám na stále se zmenšující charakter neutrality země, Irsko trvalo na tom, že v jeho případě účast na Petersberských úkolech nebude nijak ovlivněna dlouhodobá politika irské vojenské neutrality (Schwanberg 2012: 30). Podobně se země vyjadřovala i v roce 2005, kdy se připojila k EDA, jejímž cílem je rozvíjet vojenské schopnosti dané země (Cunningham 2019).

Maastrichtská i Amsterodamská smlouva byly v Irsku v referendech schváleny podstatnou většinou, avšak Smlouva z Nice a z Lisabonu se ukázaly jako mnohem komplikovanější v otázkách bezpečnosti a obrany (Cottey 2018: 163). Na základě toho, že Smlouva z Nice formálně začlenila SBOP do EU, vzrostly obavy o irskou neutralitu. Irsko se tak snažilo zavést opatření a uvedlo, že účast na SZBP neohrožuje tradiční politiku vojenské

---

¹⁶ „White Paper on Foreign Policy“ *Europarl. europa. eu* 26. 3. 1996 (online). K dispozici zde: <https://www.europarl.europa.eu/igc1996/pos-ir_en.htm> (27. 3. 2020)

neutrality, protože země není vázána žádným závazkem vzájemné obrany či plánů rozvoje evropské armády (Devine 2011). Lisabonská smlouva však doložku o vzájemné obraně obsahovala a to v případě, že se členský stát EU stane obětí ozbrojené agrese (Cottey 2013). Ačkoli ustanovení v Lisabonské smlouvě týkající se SZBP a SBOP nevyžadovaly změnu bezpečnostní politiky Irska, problém pomohl zápornému referendu (Sweeney 2016: 43). Obavy o neutralitu tak v souvislosti se SZBP a SBOP opět vzrostly (Tamtéž). Přestože smlouva říká, že doložka o solidaritě se nijak nedotýká zvláštní povahy bezpečnostní a obranné politiky některých členských států a uznává rozdíly v jejich obranných opatření, slovo neutralita ve smlouvě není výslovně uvedeno (Schwanberg 2012: 37). Záporná první referenda o Smlouvě z Nice a z Lisabonu objasnily jak irské vládě, tak EU, že při cestě k dosažení komplexní bezpečnostní a obranné integrace bude vždy existovat překážka irské veřejnosti.

Postoj Irska k otázce společné obrany EU je tedy jasný a podle irské ústavy se na společné obraně země nemůže podílet bez předchozího souhlasu občanů v referendu (Sweeney 2016: 50). Kvůli postojům Irska vůči Lisabonské smlouvě, tak bylo zdůrazněno, že irskou neutralitu smlouva nezmění a země si zachovává svrchované právo rozhodnout, zda se jakékoliv vojenské mise pro řešení krize zúčastní. K doložce o solidaritě bylo na naléhání Irska také doplněno, že každý stát si sám určí povahu pomoci, která má být poskytnuta (Devine 2011). Interakce Irska s vyvíjející se SZBP/SBOP měla zajímavé a do jisté míry protichůdné důsledky (Cottey 2013). Irsko se tedy aktivně podílí na SZBP i SBOP, což zemi nabízí k přispívání misím, činnostem EU či participaci na evropských projektech, jako je například PESCO, jehož vztah s Irskem bude popsán níže. Zároveň však debata o zahraniční, bezpečnostní a obranné politice EU posílila závazek Irska k neutralitě. Přestože Irsko není v NATO, tak se kromě podílení na SBOP účastní i Partnerství pro mír. V rámci těchto dvou aktivit jsou však příspěvky země nadále zaměřeny především na akce na udržování míru a humanitární pomoc (Finn 2018).

4.2 Současné národní zahraničně-bezpečnostní strategie a Evropa

Jak již bylo řečeno, přestože si Irsko zachovává tradiční politiku neutrality, která je hluboce spjata s irskou identitou, v současnosti se aktivně podílí i na SZBP a SBOP. Zároveň však pokračuje v silné podpoře systému kolektivní bezpečnosti reprezentující OSN a důležité role Rady bezpečnosti při udržování mezinárodní bezpečnosti a míru, jak

uvádí *White paper on defence*¹⁷ (2019). Irsko považuje EU za významného aktéra na mezinárodní scéně a zasazuje se o výrazný příspěvek EU k udržování míru a řešení krizí v souladu se zásadami OSN (Finn 2017). Na rozdíl od Francie a Portugalska se Irsko nezavázalo k navýšení výdajů na obranu, protože nadále není členem NATO a jeho příspěvek na obranu nepřekračuje 1 % (Gallagher 2019). Zatímco většina členských států EU jsou rovněž členy NATO, v EU je plně akceptováno, že stát má právo zvolit si svou vlastní zahraniční politiku, v případě Irska je to pak nadále vojenská neutralita (Dfa.ie 2020). Reprezentace obranných a zahraničně-politických zájmů v Irsku probíhá podobně jako v Portugalsku. I zde není národní obrana silně provázána s prezidentem, jako ve Francii a tyto otázky většinou reprezentují ministr obrany (v současnosti¹⁸) Paul Kehoe, ministr zahraničních věcí Simon Coveney či ministerský předseda Leo Varadkar (Gov.ie 2020). Opět je třeba zdůraznit, že záleží na tom, kdo je zrovna v čele vlády a jejich přístupu k otázkám o evropských záležitostech a hloubky bezpečnostní a obranné integrace.

Irsko obecně považuje obranu a bezpečnost v EU za kolektivní a sdílenou odpovědnost (Connelly 2019). Současně si je země vědoma toho, že pokud chce chránit svou vlastní bezpečnost a hájit své strategické zájmy, mít vliv v rámci EU a hrát podstatnou roli v mezinárodním úsilí na udržování míru, je nutné, aby se Irsko aktivně zapojilo do SBOP (Smyth 2017). S tím souvisí i prohlášení premiéra L. Varadkara, kdy vyzval Evropu, aby vytvořila silnější společnou zahraniční politiku (Connelly 2019). Dále také zdůrazňuje, že by Evropa měla zvýšit své výdaje na obranu a členské státy by měly být méně závislé na USA a NATO, s čímž souhlasí i Francie (Finn 2018). Irsko je však zásadně proti francouzským plánům vedoucím k evropské armádě (Nugent 2019), což odmítá především ministr obrany P. Kehoe, který tvrdí, že nevěří, že někdy bude existovat evropská armáda a je zásadně proti změně irské politiky neutrality (O'Halloran 2019). Cílem Irska je tak vyvinout společné projekty a techniky, aby stát efektivním způsobem držel krok s novým vývojem v EU (Tamtéž). Irsko se také zapojuje do projektů EDA již od roku 2005, například v rámci námořních aktivit (Cunningham 2019). Nicméně někteří zástupci irské veřejnosti a politické scény jsou nadále proti hlubší bezpečnostní a obranné integraci v EU,

---

¹⁷ „Ministr Kehoe Publisher the White Paper Update“ *Gov. ie* 12. 12. 2019 (online). Dostupné z: <<https://www.gov.ie/en/news/faf1b8-white-paper-on-defence-update-2019/>> (30. 3. 2020)

¹⁸ V době psaní diplomové práce irský premiér Leo Varadkar odstoupil z funkce a je nyní dočasným lídrem země. Důvodem jsou únorové předčasné parlamentní volby, kde tři hlavní politické strany získaly téměř stejný počet mandátů a je tak nemožné sestavit vládu novou. Nevylučují se další předčasné volby (Ct24.ceskatelevize.cz 2020)

protože to dle nich podkopává základy irské neutrality (Tamtéž). Debata o neutralitě tak v Irsku zůstává živá, avšak jak bylo uvedeno v Lisabonské smlouvě, SZBP ani SBOP nejsou v rozporu s neutralitou země (Cottey 2018: 161). Irská neutralita bude i nadále chráněna při budoucím prohlubování bezpečnostní a obranné spolupráce EU, jak prohlásila irská vláda (Lynch 2016). V neustále se měnícím mezinárodním řádu a bezpečnostním prostředí je vojenské neutralitě přikládán velký význam (Ryan 2017), avšak přesto si Irsko udržuje své postavení v rámci SBOP jako plně angažovaného členského státu s cílem zvýšit schopnost ovlivňovat budoucí agendu EU, což dokazuje například jeho účastí v PESCO.

4.3 Irsko a PESCO

Stejně jako Francie a Portugalsko i Irsko se s dalšími 22 členskými státy EU připojilo k projektu PESCO (Flynn 2018). Základním cílem PESCO je zvýšit obranné schopnosti mezi členskými státy EU s cílem dosáhnout efektivnějších reakcí na bezpečnostní hrozby (Baciu 2018). Většina irských obyvatel tak byla přesvědčena, že by se Irsko mělo stát součástí zvýšené bezpečnostní a obranné spolupráce v rámci EU (Nugnet 2019). Přestože se nijak nezmění stávající irská bezpečnostní a obranná opatření, účast v PESCO posílí především vojenské schopnosti země pro účast na mírových operacích s mandátem OSN a současně zajistí, aby byly irské jednotky vybaveny nejlepším a nejnovějším vybavením ve spolupráci s irskými partnery v EU (Flynn 2018).

V souvislosti se vstupem do PESCO premiér L. Varadkar prohlásil, že definice vojenské neutrality se od druhé světové války změnila a nyní země čelí odlišným hrozbám, jako jsou například kybernetické útoky (Ryan 2017). Ministr obrany P. Kehoe k tomu doplnil, že země nebude v takových případech neutrální a bude se zapojovat s ostatními zeměmi k řešení těchto bezpečnostních hrozeb (Tamtéž). Následně vyvstaly názory, že účast v PESCO je protiústavní a porušuje neutralitu země, avšak vláda nadále trvá na tom, že neutralita země nebude nijak participací v PESCO ovlivněna (Baciu 2018). PESCO také uznává ústřední postavení OSN ve vztahu k mezinárodní bezpečnosti společně s tím, že výdaje na obranu zůstávají vnitrostátní výsadou a účast na projektu nemá žádné specifické důsledky pro obranné politiky členských států jako je Irsko (Gov. ie 2018).

Zapojení Irska do PESCO je považováno za významný prostředek pro posílení schopností irských obranných sil a zároveň také za důležitý politický signál, že v éře Brexitu se země zavazuje k centrálnímu zapojení do veškerých aspektů integrace EU (Smyth 2017). Irsko

se rozhodlo podílet se na dvou projektech PESCO, zaprvé na vývoji systémů pro zabezpečení přístavů a námořních tras vedeného Řeckem a zadruhé na vytvoření nového výcvikového střediska EU pro vojenskou spolupráci vedeného Německem (Baciu 2018). Na zapojení Irska do projektů PESCO ministr obrany P. Kehoe reagoval, že prostřednictvím irské účasti v těchto dvou vybraných projektech bude země nadále posilovat svou interoperabilitu a „výběr projektů, kterých se má Irsko účastnit, zahrnoval pečlivé plánování a posouzení a dva vybrané projekty odrážejí současné požadavky země na způsobilost“ (Gov.ie 2018).

Pro Irsko hodnota PESCO spočívá v tom, že země může posílit své zapojení do mírových a stabilizačních misí v zahraničí a následné vyvinuté schopnosti mohou být také zpřístupněny mírovým misím OSN. Přestože Irsko nevěří, že někdy bude existovat evropská armáda, vítá užší spolupráci z důvodu posílení obrany Evropy v současném mezinárodním prostředí (Bielenberg 2017). PESCO tak nejen zvýší kapacitu irských obranných sil a provozní či technologické propojení s dalšími členskými státy EU, ale zároveň s nimi značně prohloubí vztahy po odchodu Velké Británie.

ZÁVĚR

Tato diplomová práce se zabývala srovnáním přístupu Francie, Portugalska a Irska ke společné zahraniční, bezpečnostní a obranné politice, přičemž bylo zdůrazněno, že SBOP je nedílnou součástí SZBP a proto byly politiky zkoumány společně. Tyto tři země byly pro výzkum vybrány záměrně, neboť se jedná o zástupce tří skupin členských států EU, u kterých můžeme identifikovat specifický vztah k SZBP a SBOP. Francie jako zástupce *evropského* přístupu mající za cíl větší bezpečnostní a obrannou autonomii Evropy. Portugalsko představující tzv. *atlantický* přístup, kdy pro zemi spolupráce s NATO zůstává prioritou, ale zároveň si uvědomuje výhody, plynoucí z členství v EU. A nakonec Irsko zastupující přístup *neutrální*, která si jako jediná z neutrálních zemí EU zachovává svou skutečnou neutralitu, přesto se však na SZBP/SBOP podílí. Časové období práce bylo ohraničeno od začátku 90. let 20. století po současnost.

Práce byla rozdělena do čtyř hlavních kapitol. První kapitola se věnovala teoretickému konceptu evropeizace. V úvodu kapitoly byly představeny hlavní definice, procesy a mechanismy evropeizace a její dopady na členské státy EU. Na tento mnohodimenzionální koncept vybraní autoři nahlíží řadou odlišných způsobů, které se buď doplňují, nebo si naopak konkurují. Vybrána literatura pro evropeizaci zahraniční, bezpečnostní a obranné politiky členských zemí EU mimo jiné přináší přehled motivací států EU, pokud jde o tvorbu jejich zahraniční a bezpečnostní politiky v EU společně s výzkumem procesů a mechanismů mezi evropskou a národní úrovní. Zbylé čtyři kapitoly představovaly analytickou část diplomové práce.

Všechny tři zkoumané země byly studovány na základě čtyř srovnávacích kritérií. Jmenovitě *vliv dané země na vývoj SZBP/SBOP, současné národní zahraničně-bezpečnostní preference a Evropa a vztah země k PESCO*, přičemž v úvodu každé kapitoly byly naznačeny zahraničně-politické pozice dané země v EU společně s mírou evropeizace zahraniční politiky. Cílem konceptu evropeizace bylo nastínit souhru mezi tvorbou národní politiky na vnitrostátní úrovni a na úrovni EU, přičemž byla věnována pozornost specifickému kontextu, ze kterého se zahraniční politiky daných členských zemí vyvíjejí. Na základě teorie evropeizace je jasné, že v kterémkoli společném systému zahraniční politiky je spolupráce mezi suverénními státy velmi náročná, protože zaujímají jiné pohledy na danou problematiku. Evropeizace má vliv na chování členských států, ale její dopad se prokazatelně v jednotlivých zemích liší, čímž se potvrdil můj předpoklad. Během procesu vytváření domácí zahraniční politiky v rámci evropeizace dochází k promítání

národních preferencí zahraniční politiky na úroveň EU a v ideálním případě dochází k přijetí politik jednoho členského státu v jiných členských státech. Jinými slovy se jedná o proces, ve kterém je EU využívána jako prostředek k posílení národní zahraniční politiky. Ze zkoumaných zemí tomu nejlépe odpovídá Francie, která své aktivity na evropské úrovni často využívá především k posílení svého vlastního vlivu. Nicméně evropeizace představuje také opačný proces, kdy se země EU přizpůsobují a přijímají změny na národní úrovni. Oba procesy probíhají současně s různou intenzitou ve všech třech zkoumaných zemích, lze však říci, že s nejmenší intenzitou v Irsku.

Mou první výzkumnou otázkou bylo, *jak se liší přístup Francie, Portugalska a Irska k SZBP/SBOP?* Liší se především v jejich přístupu, která daná země ve své zahraniční politice zastává. Francie je jasným zastáncem evropského přístupu. Země se vždy snažila o vývoj evropské bezpečnosti a obrany tak, aby byla Evropa schopná samostatné projekce vojenské moci. Výrazně se tak odlišuje od Portugalska a Irska. Francie se od těchto zemí také liší svou mírou evropeizace zahraniční a bezpečnostní politiky tak, že francouzská zahraniční politika je velmi úzce spjata s budováním evropské zahraniční politiky a vývoj SZBP/SBOP je jednou z hlavních a nejdůležitějších francouzských priorit.

Portugalsko na rozdíl od Francie a Irska zastává tzv. atlantický přístup k SZBP/SBOP a patří mezi tradiční zastánce spolupráce s NATO, přesto se Portugalsko na vývoji SZBP i SBOP podílelo a evropská integrace společně s demokratizací byla pro zemi velmi důležitá v post-autoritářském období. Na rozdíl od Francie lze u Portugalska hovořit o omezenější evropeizaci a to z toho důvodu, že pokračující důraz země na atlantickou spolupráci zabraňuje kompletní evropeizaci národních bezpečnostních struktur. Proces evropeizace přesto měl určitý vliv na portugalskou zahraniční a bezpečnostní politiku, kdy se země musela přizpůsobit realitě evropské integrace a uznat vzájemně rostoucí závislost a vznik společných strategických priorit pro členské země EU.

Irsko, jako zástupce neutrální země v rámci EU se v přístupu k SZBP a SBOP od Francie a Portugalska liší tím, že si udržuje svou tradiční neutralitu a není členem NATO, ale přesto se na projektech SZBP/SBOP podílí, což zemi značně rozšířilo obzory zahraniční politiky a zesílilo význam bezpečnostní politiky. Na jedné straně byla zachována politika neutrality, avšak na druhé straně byla bezpečnostní politika přizpůsobena vývoji EU. Nicméně lze hovořit o nízké evropeizaci ve srovnání s Francií i Portugalskem, protože irská identita v záležitostech SZBP/SBOP zůstává silná.

S tím souvisí další dvě výzkumné otázky a to *jak dané země ovlivnily vývoj SZBP/SBOP a jak se v souvislosti se SZBP/SBOP vyvíjejí zahraniční politiky daných zemí?* Lze tvrdit, že hlavním cílem francouzské zahraniční politiky bylo budování silné Evropy, kde jedním z hlavních pilířů bude právě Francie, která bude mít značný vliv na evropské záležitosti. Francie SZBP i SBOP ovlivňuje již od samotného počátku. Během vyjednávání o všech evropských smlouvách o SZBP i SBOP byla Francie vždy zastáncem budování vlastních obranných evropských schopností a dokonce lze ve smlouvách nalézt totožné hlavní preference francouzské zahraniční politiky. Francouzská zahraniční politika v souvislosti s SZBP/SBOP se tak vyvíjela současně s evropskou zahraniční, bezpečnostní a obrannou politikou.

Stejně jako Francie i Portugalsko a Irsko měli vliv na SZBP a SBOP od počátku budování politik v 90. letech. Pro Portugalsko je otázka, zda upřednostnit EU před NATO dlouhodobou výzvou a zasahuje hluboko do struktury portugalské národní identity. Od Francie a Irska se Portugalsko také odlišuje tím, že má tři tradiční cíle své zahraniční politiky, a to udržet transatlantické spojení s USA, integrace s EU a spolupráce s lusofonním světem, což se promítlo i v jeho vztahu k SZBP a SBOP. Země byla vždy především pro budování těchto politik takovým způsobem, aby se posílila role NATO současně s udržením portugalského vlivu v lusofonním světě. Na základě portugalských snah byla SZBP i SBOP vyvíjena tak, aby byla kompatibilní s NATO a především, aby se posílil evropský pilíř v této organizaci. Vlivem mezinárodní situace se však země přizpůsobila evropskému vývoji. Na Portugalsku tak lze nejlépe pozorovat proměnlivý vývoj domácí zahraniční politiky v souvislosti se SZBP/SBOP.

Irsko ovlivnilo vývoj SZBP/SBOP v tom smyslu, že na rozdíl od Francie a Portugalska určitým způsobem brzdilo příliš rychlou integraci bezpečnostních a obranných struktur současně s budováním evropské armády, kterou upřednostňovala Francie. Ve všech evropských smlouvách se promítlo, že SZBP ani SBOP se nebude žádným způsobem dotýkat zvláštní povahy bezpečnostních a obranných politik neutrálních členských států EU. Při podpisu každé smlouvy vzrostly debaty o neutralitě země, především v souvislosti s tím, zda není ohrožena, nicméně na základě vyvíjející se mezinárodní situace Irsko zaujalo stanovisko, že je ochotno spolupracovat na operacích kolektivní bezpečnosti, avšak především humanitárního charakteru. Zahraniční politika Irska se tak v souvislosti se SZBP/SBOP vyvíjí od striktní neutrality až po účast v projektech jako je PESCO.

Poslední výzkumná otázka odpovídá na to, *jaké jsou národní zájmy daných zemí v oblasti SZBP/SBOP?* Jak již bylo řečeno, francouzská zahraniční, bezpečnostní a obranná politika se vyvíjela v úzkém vztahu s tou evropskou, což lze pozorovat i v současných národních zahraničně-bezpečnostních preferencích vůči Evropě. Francie pokračuje ve svém úsilí učinit z EU významného aktéra na mezinárodní scéně, což je jeden z důvodů proč země podporuje všechny evropské iniciativy určené k rozvoji obranné politiky Evropy. Francie upřednostňuje spolupráci s ostatními členskými státy v této oblasti, protože tak chrání své národní zájmy a udrží si svůj vliv na světové události. Cílem E. Macrona je především posílit obranné schopnosti EU a zároveň neohrozit silné postavení Francie, k čemuž země využívá především SZBP/SBOP, což lze pozorovat i v jejich snahách o vedoucí postavení v rámci projektu PESCO.

Současné portugalské národní zájmy nejsou tak silně propojeny s Evropou, jako ty francouzské. Portugalsko EU vnímá spíše jako nástroj k posílení a udržení svých národních strategických priorit, především co se týče postavení v lusofonním světě, který má pro Portugalsko dlouhodobý význam. Současně s tím je důležité, aby mělo Portugalsko v EU viditelnou roli, což souvisí i s jeho podílením se na projektech PESCO. Současný ministr obrany J. Cravinho zdůrazňuje, že účast na projektu nemá výrazný vliv na závazky vůči NATO. Kvůli zemím jako je Portugalsko bylo také zdůrazněno, že veškeré prostředky a schopnosti vyvinuté v rámci PESCO zůstanou pod kontrolou členských států EU a budou k dispozici operacím NATO.

Irsko (přestože zastává politiku neutrality) na rozdíl od Francie a Portugalska zůstává silným zastáncem OSN a důležité role Rady bezpečnosti při udržování bezpečnosti a míru a společně s EU, kterou považuje za významného aktéra, usiluje o řešení mezinárodních krizí v souladu se zásadami OSN. Zároveň si je země vědoma toho, že pokud chce chránit svou politiku neutrality společně se svými strategickými zájmy, mít vliv v rámci EU a hrát roli při udržování míru, je nutné, aby se aktivně do SZBP a SBOP zapojila. Irské národní zájmy nejsou tak silně propojeny s SZBP a SBOP jako ty francouzské a země EU vnímá podobně jako Portugalsko. Tedy spíše instrumentálně k posílení svých vojenských operačních schopností, k čemuž Irsko využívá například projekt PESCO s cílem získat nejlepší a nejnovější vybavení pro účast na mírových operacích s mandátem OSN. Účast na PESCO nijak neohrožuje irskou politiku neutrality, což zdůrazňuje i premiér L. Varadkar a ministr obrany P. Kehoe.

Z dostupné literatury bych vyzdvihla především publikace *Foreign Policies of EU Member States: Continuity and Europeanisation* editovaných Amelií Hadfield, Ianem Mannersem a Richardem G Whitmanem společně s Arūnas Molisem a jeho článkem *The role and Interests of Small States in Developing European Security and Defence Policy*, v nichž jsem získala inspiraci pro zkoumání odlišných přístupů členských zemí EU k SZBP/SBOP na základě teorie evropeizace. Přes velké množství informací jsem se z dostupné literatury snažila o zdůraznění těch důležitých momentů v souvislosti s vývojem SZBP/SBOP, na které měly vliv právě zkoumané země, pro což byly přínosné publikace věnující se jednotlivým zemím, jako například článek Mirona Lakomyho *French Foreign Policy nad The EU' CFSP*, kniha Laury C. Ferreira-Pereira *Portugal in the European Union* a článek Karen Devine *Irish Neutrality and the Development of the European Union's Security and Defence Policy under the Lisbon Treaty: Compatible or Competing Foreign Policy Agendas?*

Literatura týkající se evropeizace či vlivu daných zemí na vývoj těchto politik byla uspokojivá, avšak, co se týče současných národních zahraničně-bezpečnostních preferencí, zde primární literatura nebyla dostačující. Čerpala jsem zde především z online novinových článků, kde se k dané problematice vyjadřují současní národní zahraničně-bezpečnostní představitelé či lídři zemí. Dále také z nejnovějších národních bezpečnostních strategií daných zemí či bezpečnostních prohlášení. V práci jsem představila především rozdílné přístupy daných zemí k SZBP/SBOP, které mezi členskými státy existují. Předmětem mého dalšího studia by bylo zkoumat aktivitu a zapojení daných zemí ve vojenských či mírových operacích EU, což by také pomohlo objasnit jejich přístup k SZBP/SBOP.

PRAMENY A LITERATURA

Adhitama, Maulana Reza. 2019. „Geopolitics of Portugal in Atlantic sea“ *Journal of Proceedings Series* (6): 48-52 (online). K dispozici zde: <<http://iptek.its.ac.id/index.php/jps/article/view/6337/4184>> (4. 3. 2020)

Alecu de Flers, Nicol, Patrick Müller. 2012. „Dimensions and Mechanism of the Europeanization of Member State Foreign Policy: State of the Art and New Research Avenues“ *Journal of European Integration* 34 (1): 19-45. K dispozici zde: <www.ebsco.com> (22. 1. 2020)

Ames, Paul. 2017. „EU defence pact tests Portugal’s left-wing government alliance“ *Politico.eu* 11. 11. 2017 (online). K dispozici zde: <<https://www.politico.eu/article/eu-defense-pact-tests-portugals-left-wing-government-alliance/>> (23. 3. 2020)

Ayres, Lioness, Karen Kavanaugh, Kathleen A. Knafl. 2003. „Within-Case and Across-Case Approaches to Qualitative Data Analysis“ *Qualitative health research* 13 (6): 871-883. K dispozici zde: <<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.466.3486&rep=rep1&type=pdf>> (24. 2. 2020)

Baciu, Cornelia-Adriana. 2018. „What will EU defence project PESCO mean for Ireland?“ *Rte.ie* 13. 4. 2018 (online). K dispozici zde: <<https://www.rte.ie/brainstorm/2018/0412/954015-what-will-eu-defence-project-pesco-mean-for-ireland/>> (26. 3. 2020)

Bielenberg, Kim. 2017. „Explainer: Ireland joins PESCO... is it the start of an EU army?“ *Independent.ie* 17. 12. 2017 (online). K dispozici zde: <<https://www.independent.ie/irish-news/explainer-ireland-joins-pesco-is-it-the-start-of-an-eu-army-36409443.html>> (26. 3. 2020)

Billon-Galland, Alice, Martin Quencez. 2017. „Can France and Germany Make PESCO Work as a Process Toward EU Defence?“ *Europeanleadershipnetwork.org* 9. 10. 2017 (online). K dispozici zde: <<https://www.europeanleadershipnetwork.org/policy-brief/can-france-and-germany-make-pesco-work-as-a-process-toward-eu-defence/>> (14. 3. 2020)

Biscop, Sven. 2018. „European Defence: Give PESCO a Chance“ *Survival* 60 (3): 161-180 (online). K dispozici zde: <<https://biblio.ugent.be/publication/8565071/file/8565073>> (12. 3. 2020)

Blockmans, Steven, Dylan Macchiarini Crosson. 2019. „Differentiated integration within PESCO – clusters and convergence in EU defence“ *Research Report 4/2019* (online). K dispozici zde: <https://www.ceps.eu/wp-content/uploads/2019/12/RR2019_04_Differentiated-integration-within-PESCO.pdf> (14. 3. 2020)

Borneman, John, Nick Fowler. 1997. „Europeanization.“ *Annual Review of Anthropology* 26: 487-514 (online). K dispozici zde: <www.jstor.org> (22. 1. 2020)

Börzel, Tanja A. 2002. „Pace-Setting, Foot-Dragging, and Fence-Sitting: Member State Responses to Europeanization“ *Journal of Common Market Studies* 40 (2): 193-214 (online). K dispozici zde: <<https://1url.cz/lzohL>> (27. 1. 2020)

Bulmer, Simon J., Claudio M. Radaelli, 2004. „The Europeanisation of National Policy? *Queen's Papers on Europeanisation* 1/2004. Belfast: School of Politics, International Studies, and Philosophy (online). K dispozici: <www.ebsco.com> (24. 1. 2020)

Bulmer, Simon J. 2008. „Theorizing Europeanization“ Pp. 46-58 in Paolo R. Graziano, Maarten P. Vink (ed.). *Europeanization*. Londýn: Palgrave Macmillan (online). Dostupné z: <www.ebsco.com> (26. 1. 2020)

Caporaso, James. 2007. „The Three Worlds of Regional Integration Theory“ Pp. 23-34 in Paolo Graziano, Maarten P. Vink (ed.). *Europeanization: New Research Agendas*. Londýn: Palgrave Macmillan. K dispozici zde: <www.ebsco.com> (23. 1. 2020)

Collier, David. 1993. „The Comparative Method“ Pp. 105-119 in Ada W. Finifter (ed.). *Political Science: The State of the Discipline II*. Washington: American Political Science Association. K dispozici zde: <<https://1url.cz/8zoZt>> (24. 2. 2020)

„Common Security and Defence Policy“ *Dfa. ie* 2020 (online). K dispozici zde: <<https://www.dfa.ie/our-role-policies/international-priorities/peace-and-security/common-security-and-defence-policy/>> (26. 3. 2020)

Connelly, Tony. 2019. „Varadkar calls on Europe to form stronger common foreign policy“ *Rte. ie* 24. 1. 2019 (online). K dispozici zde: <<https://www.rte.ie/news/politics/2019/0124/1025160-taoiseach-meeting-leaders-in-davos/>> (26. 3. 2020)

Cottey, Andrew. 2013. „The European Neutrals and NATO: Ambiguous Partnership“ *Contemporary Security Policy* 34 (3): 446-472 (online). K dispozici zde: <www.ebsco.com> (27. 1. 2020)

Cottey, Andrew. 2018. „Ireland and NATO: A Distinctly Low-Profile Partnership“ Pp. 151-179 in Andrew Cottey (ed.). *The European Neutrals and NATO, New Security Challenges*. Londýn: Palgrave Macmillan (online). K dispozici zde: <www.ebsco.com> (27. 1. 2020)

Cunningham, Paul. 2019. „Minister defends Irish participation in EU defence agency“ *Rte.ie* 19. 2. 2020 (online). K dispozici zde: <<https://www.rte.ie/news/politics/2019/0219/1031587-eu-defence/>> (25. 3. 2020)

Dančák, Břetislav, Petr Fiala, Vít Hloušek. 2005. „Evropeizace: pojem a jeho konceptualizace“ Pp. 11-26 in Břetislav Dančák, Petr Fiala, Vít Hloušek (ed.) *Evropeizace. Nové téma politologického výzkumu* (online). K Dispozici zde: < <https://1url.cz/SzoCX>> (20. 1. 2020)

Da Silva, Jaime Ferreira. 2015. „Portugal’s interest in the context of Security and Defence policy and maritime affairs. Some theoretical considerations as part of the Relationship between Portugal and the European Union“ *Observare* 6 (1): 51-67 (online). K dispozici zde: < <https://1url.cz/Fzo5n>> (19. 1. 2020)

„Defence and National Security Strategic Review“ *Defense. gov. fr* 15. 10. 2017 (online). Dostupné z: <<https://www.defense.gouv.fr/>> (3. 3. 2020)

„Defence cooperation: Council launches 13 new PESCO projects“ *Consilium.europa.eu* 12. 12. 2019 (online). K dispozici zde: <<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2019/11/12/defence-cooperation-council-launches-13-new-pesco-projects/>> (12. 3. 2020)

Dempsey, Judy. 2019. „Judy Asks: Is Macron Europe’s New Foreign Policy Leader?“ *Carnegieeuropa.eu* 10. 10. 2019 (online). K dispozici zde: <<https://carnegieeuropa.eu/strategieurope/80042>> (13. 3. 2020)

Dennison, Susi, Livia Franco. 2019. „The instinctive multilateralist: Portugal and the politics of cooperation“ *Ecfre.eu* 2. 10. 2019 (online). K dispozici zde:

<https://www.ecfr.eu/publications/summary/instinctive_multilateralist_portugal_politics_cooperation> (23. 3. 2020)

De Sousa, Teresa, Carlos Gaspar. 2018. „Portugal, the European Union and the Crisis“ *Relações internacionais special issue* leden 2018: 77-92 (online). K dispozici zde: <https://www.researchgate.net/publication/330613800_Portugal_the_European_Union_and_the_crisis> (2. 3. 2020)

Devine, Karen 2009. „Irish neutrality and the Development of the European Union’s Security and Defence Policy under the Lisbon Treaty: Compatible or Competing Foreign Policy Agendas?“ *Centre for International Studies* 2009 (online). Dostupné z: <www.ebsco.com> (24. 1. 2020)

Devine, Karen. 2011. „Neutrality and the development of the European Union’s common security and defence policy: Compatible or competing?“ *Cooperation and Conflict* 46 (3): 334-369 (online). K dispozici zde: <www.ebsco.com> (27. 1. 2020)

Doherty, Róisín. 2002. *Ireland, Neutrality and European Security Integration*. New York: Routledge (online). K dispozici zde: <www.ebsco.com> (15. 1. 2020)

Donn, Natasha 2019. „European Defence Agency choses Portugal for ‘multinational helicopter training centre“ *Portugalresident.com* 17. 7. 2019 (online). K dispozici zde: <<https://www.portugalresident.com/european-defence-agency-choses-portugal-for-multinational-helicopter-training-centre/>> (22. 3. 2020)

„Discussions on European defence in Portugal“ *Eda.europa.eu* 19. 3. 2015 (online). K dispozici zde: <<https://www.eda.europa.eu/info-hub/press-centre/latest-news/2015/03/19/discussions-on-european-defence-in-portugal>> (23. 3. 2020)

Drake, Helen, Chris Reynolds. 2017. „Sixty years on: France and Europe from the Treaty of Rome to the 2017 elections“ *Modern & Contemporary France* 25 (2): 11-116 (online). K dispozici zde: <<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09639489.2017.1302674>> (26. 1. 2020)

Dyson, Tom. 2013. „Balancing Threat, not Capabilities: European Defence Cooperation as Reforemd Bandwagoning“ *Contemporary Security Policy* 34 (2) 387-391 (online). K dispozici zde: <<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13523260.2013.808073>> (25. 1. 2020)

„EDA Chief Executive held talks in Portugal“ *Eda.europa.eu* 16. 7. 2019 (online). K dispozici zde: <<https://www.eda.europa.eu/info-hub/press-centre/latest-news/2019/07/16/eda-chief-executive-held-talks-in-portugal>> (23. 3. 2020)

Endow, Aparajita. 2003. *France, Germany and the European Union: Maastricht and After*. New Delhi: Aakar Books (online). K dispozici zde: <<https://1url.cz/nzoSz>> (25. 1. 2020)

„EU Defence: the realisation of Permanent Structured Cooperation (PESCO)“ *Commonslibrary.parliament.uk* 23. 9. 2019 (online). K dispozici zde: <<https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-8149/>> (23. 3. 2020)

„European army not needed to bolster defence ‚commitment‘ – president“ *Theportugalnews.com* 15. 11. 2018 (online). K dispozici zde: <<https://www.theportugalnews.com/news/european-army-not-needed-to-bolster-defence-commitment-president/47512>> (23. 3. 2020)

„European intervention initiative“ *Defense. gouv.fr*. 26. 2. 2019 (online). K dispozici zde: <<https://www.defense.gouv.fr/english/dgris/international-action/l-ieil/initiative-europeenne-d-intervention>> (25. 1. 2020)

„Evropská bezpečnostní strategie – Bezpečná Evropa v lepším světě“ *Consilium.europa.eu* 2009 (online). K dispozici zde: <<https://1url.cz/yzqlx>> (29. 1. 2020)

Exadaktylos, Theofanis. 2012. „Europeanization of Foreign Policy Beyond the Common Foreign and Security Policy“ Pp. 195-220 in Theofanis Exadaktylos, Claudio M. Radaelli. *Research Design in European Studies – Establishing Causality in Europeanization*. Londýn: Palgrave Macmillan (online). K dispozici zde: <www.ebsco.com> (19. 1. 2020)

Fernandes, João Luís J. 2018. „Portugal between Lusophony, the European Union and the rest of the world. Strategic challenges and multiterritoriality in the 21st century“ *Journal of Mediterranean geography* 130/ 2018 (online). K dispozici zde: <<https://journals.openedition.org/mediterranee/10549>> (22. 3. 2020)

Ferreira-Pereira, Laura C. 2007. „Between Scylla and Charybdis: Assesing Portugal’s Approach to the Common Foreign and Security Policy“ *European Integration* 29 (2): 209-228 (online). K dispozici zde: <www.ebsco.com> (24. 1. 2020)

Ferreira-Pereira, Laura C. 2014. *Portugal in the European Union. Assessing twenty-five years of integration experience*. New York: Routledge.

Finn, Christina. 2017. „Taoiseach says Ireland will not be joining a European army“ *Thejournal.ie* 8. 11. 2017 (online). K dispozici zde: <<https://www.thejournal.ie/ireland-european-army-3686674-Nov2017/>> (26. 3. 2020)

Finn, Christina. 2018. „Leo says Trump is right about one thing - Europe needs to stop relying on the US for its defence“ *Thejournal.ie* 14. 3. 2018 (online). K dispozici zde: <<https://www.thejournal.ie/leo-varadkar-trump-eu-defence-3885914-Mar2018/>> (26. 3. 2020)

Flockhart, Trine. 2006. „Europeanisation“ *Public Policy Research* 13 (2): 86-91. K dispozici zde: <www.ebsco.com> (22. 1. 2020)

Flynn, Brendan. 2018. „PESCO and the Challenges of Multilateral Defence Cooperation for Ireland: More of the Same or Sea Change?“ *Irish Studies in International Affairs* 29/2018: 73-95 (online). K dispozici zde: <www.jstor.org> (23. 3. 2020)

Gallagher, Conor. 2019. „State’s defence budget to exceed €1bn in 2020“ *Irishtimes.com* 8. 10. 2019 (online). K dispozici zde: <<https://www.irishtimes.com/news/ireland/irish-news/state-s-defence-budget-to-exceed-1bn-in-2020-1.4043884>> (26. 3. 2020)

Gaubert, Julie. 2020. „Macron calls for coordinated EU nuclear defence strategy – with France at centre“ *Euronews.com* 10. 2. 2020 (online). K dispozici zde: <<https://www.euronews.com/2020/02/08/macron-calls-for-coordinated-eu-nuclear-defence-strategy-with-france-at-centre>> (11. 3. 2020)

Ghez, Jeremy, Stephen F. Larrabee. 2009. „France and NATO“ *Survival* 51 (2): 77-90 (online). K dispozici zde: <<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00396330902860819>> (13. 3. 2020)

Givin, Brian. 2010. „Becoming European: National identity, sovereignty and Europeanisation in Irish political culture“ *European Studies* 28: 59-93 (online). K dispozici zde: <www.ebsco.com> (23. 1. 2020)

Gregory, Shaun. 2000. *French Defence Policy Into the Twenty-First Century*. London & New York: Palgrave Macmillan.

- Griffin, Dan. 2014. „No colonial Baggage‘: how Ireland differs from Europe“ *Irishtimes.com* 25. 1. 2014 (online). K dispozici zde: <<https://1url.cz/DzonU>> (26. 3. 2020)
- Gross, Eva. 2009. „The Europeanization of National Foreign Policy?“ Pp. 1-28 in Eva Gross (ed.) *The Europeanization of National Foreign Policy*. Londýn: Palgrave Macmillan (online). K dispozici: <www.ebsco.com> (24. 1. 2020).
- Hadfield, Amelia, Ian Manners, Richard G. Whitman. 2017. *Foreign Policies of EU Member States. Continuity and Europeanisation*. Londýn: Routledge.
- Harcourt, Alison. 2011. „Engineering Europeanization: the role of the European institutions in shaping national media regulation.“ *Journal of European Public Policy* 9 (5): 736-755. Dostupné z: <<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13501760210162339>> (23. 1. 2020)
- Havlík, Vlastimil, Pavel Pšeja. 2007. „Evropizace jako předmět výzkumu v sociálních vědách.“ *Sociální studia* 3: 7-15 (online). Dostupné z: <https://journals.muni.cz/socialni_studia/article/view/5563> (22. 1. 2020)
- Hill, Christopher, Reuben Yik-Pern Wong. 2011. „National and European Foreign Policies: Towards Europeanization.“ *West European Politics* 35 (3): 1-25 (online). Dostupné z: <<https://1url.cz/Zzwc2>> (22. 1. 2020)
- Howell, Kerry E. 2004. „Developing Conceptualisations of Europeanization.“ *Sage Journals* 24 (1): 20-25 (online). Dostupné z: <<https://journals.sagepub.com/doi/10.1111/j.1467-9256.2004.00201.x>> (23. 1. 2020)
- Howorth, Jolyon. 2019. „European defence policy and subsidiarity: The imperative of the EU level“ *European View* 18 (1): 62-70 (online). Dostupné z: <<https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/1781685819838431>> (30. 1. 2020)
- Hunter, Robert E. 2002. „St. Malo and Beyond“ Pp. 29-32 in Robert E. Hunter. *The European Security and Defense Policy*. Kalifornie: Rand Corporation (online). K dispozici zde: <www.jstor.org> (14. 3. 2020)
- Chirac, Jacques. 1999. „Entretien de Monsieur Jacques Chirac“ *Armées d'aujourd'hui* 1 Prosinec (online). K dispozici zde: <<https://1url.cz/IzonJ>> (23. 1. 2020)

„Irský premiér Varadkar podal demisi, zemi hrozí nové volby“ *Ct24.ceskatelevize* 21. 2. 2020 (online). K dispozici zde: <<https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3051528-irsky-premier-leo-varadkar-podal-demisi>> (26. 3. 2020)

Jesse, Neal G. 2006. „Choosing to Go It Alone: Irish Neutrality in Theoretical and Comparative Perspective“ *International Political Science Review* 27 (1): 7-28 (online). K dispozici zde: <www.ebsco.com> (27. 1. 2020)

Kaldor, Mary. 2012. „The EU as a New Form of Political Authority: The Example of the Common Security and Defence Policy“ *Global Policy* 3 (1): 79-86. Dostupné z: <www.ebsco.com> (24. 1. 2020)

Kauppi, Nillo. 2018. „France’s European policy“ Pp. 51-66 in Nillo Kauppi (ed.). *Democracy, social resources and political power in the European Union*. Manchester: Manchester University Press (online). K dispozici zde: <<https://www.manchesterhive.com/view/9781526130334/9781526130334.00010.xml>> (13. 3. 2020)

Koening, Nicole, Marie Walter-Franke. 2017. „France and Germany: Spearheading a European Security and Defence Union?“ *Jacques Delors Institut Berlin - Policy Paper* 202 19. 7. 2017 (online). K dispozici zde: <https://hertieschool-f4e6.kxcdn.com/fileadmin/user_upload/20170719_FR-D-EU-Security_Koenig-Walter.pdf> (13. 3. 2020)

Koivula, Tommi, Joonas Sipilä. 2011. „Missing in action? EU crisis management and the link to the domestic political debate“ *Cooperation and Conflict* 46 (4): 521-542 (online). K dispozici zde: <<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0010836711422523>> (23. 1. 2020)

Ladrech, Robert. 1994. „Europeanization of Domestic Politics and Institutions: the Case of France“ *Journal of Common Market Studies* 32: 69-88 (online). K dispozici zde z: <www.jstor.com> (12. 2. 2020)

Lakomy, Miron. 2011. „French Foreign Policy And the EU’s CFSP“ *Central European Journal of International and Security Studies* 5 (2): 134-152 (online). K dispozici zde: <https://www.researchgate.net/publication/322626433_French_Foreign_Policy_And_the_EU's_CFSP> (10. 1. 2020)

Larivé, Maxime H. A. 2019. „The Western European Union (WEU)“ *Oxfordre.com* červenec 2019 (online). K dispozici zde: <<https://1url.cz/VzoKs>> (12. 3. 2020)

Lewis-Beck, Michael S., Daniel S. Morey. 2007. „The French ‘Petit Oui’: The Maastricht Treaty and the French Voting Agenda“ *The Journal of Interdisciplinary History* 38 (1): 65-87 (online). K dispozici zde: <<https://www.mitpressjournals.org/doi/abs/10.1162/jinh.2007.38.1.65>> (8. 3. 2020)

Liaropoulos, Andrew. 2012. „European Security: Searching for a Common Strategic Culture in the Shadow of Great Power Rivalry“ *Comparing and Contrasting Europeanization: Concepts and Experience* 1-8 (online). Dostupné z: <www.ebsco.com> (26. 1. 2020)

Lijphart, Arend. 1971. „Comparative Politics and the Comparative Method“ *The American Political Science Review* 65 (3): 682-693. Dostupné z: <www.jstor.cz> (24. 2. 2020)

Loth, Wilfried. 2013. „Negotiating the Maastricht Treaty“ *Journal of European Integration History* 19 (1): 67-83 (online). K dispozici zde: <https://www.researchgate.net/publication/287879807_Negotiating_the_Maastricht_Treaty> (24. 1. 2020)

Lynch, Suzanne. 2016. „Irish neutrality not affected by EU security plans, says Kenny“ *Irishtimes.com* 16. 9. 2016 (online). K dispozici zde: <<https://1url.cz/ezon5>> (27. 3. 2020)

Magone, Jose. 2018. *The Developing Place of Portugal in the European Union*. New York: Routledge (online). K dispozici zde: <<https://1url.cz/9zobL>> (3. 3. 2018)

Mahoney, James. 2007. „Qualitative Methodology and Comparative Politics“ *Comparative Political Studies* 40 (2): 122-144 (online). K dispozici zde: <<https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0010414006296345>> (24. 2. 2020)

Major, Claudia. 2005. „Europeanization and Foreign and Security Policy – Undermining or Rescuing the Nation.-State?“ *Politics* 25 (3): 175-190. K dispozici zde: <www.ebsco.com> (24. 1. 2020)

Major, Claudia, Christian Mölling. 2017. „France Moves from EU Defense to European Defense“ *Carnegieeurope.eu* 7. 12. 2017 (online). K dispozici zde: <<https://carnegieeurope.eu/strategieurope/74944>> (15. 3. 2020)

„Maritime unmanned Anti-submarine system (MUSAS)“ *Pesco.europa.eu* 2020 (online). K dispozici zde: <<https://pesco.europa.eu/project/maritime-unmanned-anti-submarine-system-musas/>> (14. 3. 2020)

Maulny, Jean-Pierre. 2020. „The Europeanisation of French defence policy?“ *Rosalux.eu* 15. 1. 2020 (online). K dispozici zde: <<https://www.rosalux.eu/en/article/1570.the-europeanisation-of-french-defence-policy.html>> (14. 3. 2020)

Menon, Anand. 2011. „European Defence Policy from Lisbon to Libya“ *Survival: Global Politics and Strategy* 53 (3): 75-90 (online). K dispozici zde: <<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00396338.2011.586191>> (26. 1. 2020).

„Ministr Kehoe Publisher the White Paper Update“ *Gov.ie* 12. 12. 2019 (online). K dispozici zde: <<https://www.gov.ie/en/news/faf1b8-white-paper-on-defence-update-2019/>> (30. 3. 2020)

„Minister Paul Kehoe attending Foreign Affairs and Defence Council in Brussels“ *Gov.ie* 6. 3. 2018 (online). K dispozici zde: <<https://www.gov.ie/en/press-release/532252-minister-paul-kehoe-attending-foreign-affairs-and-defence-council-in/>> (26. 3. 2020)

„Minister of defence calls for investment in European military“ *Theportugalnews.com* 21. 5. 2019 (online). K dispozici zde: <<https://www.theportugalnews.com/news/minister-of-defence-calls-for-investment-in-european-military/49585>> (23. 3. 2020)

Möller, Almut. 2018. „Portugal: A good European in search of friends“ *Ecfr.eu* 24. 8. 2018 (online). K dispozici zde: <https://www.ecfr.eu/article/commentary_portugal_a_good_european_in_search_of_friends> (24. 3. 2020)

Molis, Arūnas. 2006. „The role and Interests of Small States in Developing European Security and Defence Policy“ *Baltic Security and Defence Review* (8): 81-100. Dostupné online: <<https://1url.cz/gzwy0>> (24. 1. 2020)

Moumoutzis, Kyriakos. 2011. „Still Fashionable Yet Useless? Addressing Problems with Research on the Europeanization of Foreign Policy.“ *Journal of Common Market Studies* 49 (3): 607-629. Dostupné z: <<https://1url.cz/VzwcF>> (23. 1. 2020)

Murphy, Ray. 2016. „Europe’s return to UN peacekeeping? Opportunities, challenges and ways ahead – Ireland“ *International Peacekeeping* 23 (5): 721-740 (online). K dispozici zde: <<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13533312.2016.1235093>> (27. 3. 2020)

Müller, Patrick. 2013. „The Europeanization of France’s foreign policy towards the Middle East conflict – from leadership to EU-accommodation“ *European Security* 22 (1): 113-128 (online). K dispozici zde: <<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09662839.2012.698266>> (24. 1. 2020)

„NATO remains ‚anchor of collective security‘, says ministr of defence“ *Econews.pt* 3. 4. 2019 (online). K dispozici zde: <<https://econews.pt/2019/04/03/nato-remains-anchor-of-collective-security-says-minister-of-defence/>> (14. 3. 2020)

„Návrh Smlouvy o Ústavě pro Evropu (neratifikována)“ Europarl.europa.eu 10/2004 (online). Dostupné z:< <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/cs/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/draft-treaty-establishing-a-constitution-for-europe>> (12. 3. 2020)

„Nová bezpečnostní strategie EU“ *Esjnews.com* 23. 7. 2016 (online). K dispozici zde: <<https://www.esjnews.com/cs/nova-bezpecnostni-strategie-eu>> (26. 1. 2020)

Nugent, Ryan. 2019. „Revealed: New poll shows Ireland's views on the EU“ *Independent.ie* 2. 5. 2019 (online). K dispozici zde: <<https://www.independent.ie/irish-news/politics/revealed-new-poll-shows-irelands-views-on-the-eu-38071789.html>> (26. 3. 2020)

Olsen, P. Johan. 2002. „The Many Faces of Europeanization.“ *Journal of Common Market Studies* 40 (5): 921-52. K dispozici zde: <<https://1url.cz/uzwcG>> (23. 1. 2020)

Perot, Elie. 2019. „The art of commitments: NATO, the EU, and the interplay between law and politics within Europe’s collective defence architecture“ *European Security* 28 (1): 40-65 (online). K dispozici zde: <www.ebsco.com> (24. 1. 2020)

„Petersberg tasks“ *Eur-lex.europa.eu* 2020 (online). K dispozici zde: <https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/petersberg_tasks.html> (1. 2. 2020)

Pinto, Maria do Céu. 2015. „Portugal: An Instrumental Approach to Peace Support Operations“ *Journal of Contemporary European Studies* 23 (1): 118-139 (online). K dispozici zde: <www.ebsco.com> (23. 3. 2020)

„Politics, political, politician or policy?“ *Cambridge Dictionary*, 2020 (online). K dispozici zde: <<https://dictionary.cambridge.org/es/gramatica/gramatica-britanica/politics-political-politician-or-policy>> (28. 1. 2020)

„President sets out vision for Europe’s future security“ *Nz.ambafrance.org* 15. 2. 2020 (online). K dispozici zde: <<https://nz.ambafrance.org/President-sets-out-vision-for-Europe-s-future-security>> (14. 3. 2020)

Radaelli, M. Claudio. 2003. „The Europeanization of Public Policy.“ Pp. 27-56 in Kevin Featherstone, Claudio Radaelli (ed.). *The Politics of Europeanization*. Oxford: Oxford University Press. K dispozici zde: <www.ebsco.com> (21. 1. 2020)

Radaelli, M. Claudio. 2004. „Europeanisation: Solution or Problem?“ *European Integration Online Papers* 8 (16): 21-23 (online). Dostupné z: <<https://1url.cz/bzwcR>> (22. 1. 2020)

Radaelli, M. Claudio. 2007. „Conceptual Issues“ Pp. 35-45 in Paolo R. Graziano, Maarten P. Vink (ed.). *Europeanization. New Research Agendas*. London: Palgrave Macmillan. Dostupné z: <www.ebsco.com> (23. 1. 2020)

Ragin, Charles C. 2014. *The Comparative Method. Moving Beyond Qualitative and Quantitative Strategies*. Kalifornie: University of California Press.

Raimundo, António. 2013. „The Europeanisation of Foreign Policy: An Assessment of the EU Impact on Portugal’s Post-colonial Relations in Sub-Saharan Africa“ *European Integration Online Papers* 17 (1): 1-23 (online). Dostupné z: <<http://eiop.or.at/eiop/pdf/2013-001.pdf>> (25. 1. 2020)

Rapnouil, Manuel L., Jeremy Shapiro. 2017. „Macron’s foreign policy: Claiming the tradition“ *Brookings.edu* 8. 5. 2017 (online). K dispozici zde: <<https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2017/05/08/macrons-foreign-policy-claiming-the-tradition/>> (12. 3. 2020)

Ratti, Luca. 2014. „Stepping up to reintegration: French security policy between transatlantik and European defence during and after the Cold War“ *Journal of Transatlantic Studies* 12 (4): 367-378 (online). K dispozici zde: <<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/14794012.2014.962784>> (23. 1. 2020)

Rieker, Pernille. 2006. „Security: Towards Europeanization of French Foreign and Security Policy?“ *Security Dialogue* 37 (4): 509-528 (online). K dispozici zde: <<https://1url.cz/fzogX>> (19. 1. 2020)

Risse, Thomas, Maria G. Cowles, James Caporaso. 2001. „Europeanization and Domestic Change: Introduction“ in *Transforming Europe* Pp. 1-20. K dispozici zde: <www.jstor.org> (23. 1. 2020)

Ryan, Philip. 2017. „'Neutrality is different now' says Varadkar“ *Independent.ie* 24. 12. 2017 (online). K dispozici zde: <<https://www.independent.ie/irish-news/neutrality-is-different-now-says-varadkar-36434630.html>> (26. 3. 2020)

Říchová, Blanka. 2009. „Komparativní metoda v politologii“ Pp. 9-43 in Blanka Říchová a kol. (ed.). *Komparace politických systémů I*. Praha: Oeconomica.

Robinson, Steven. 2015. „Painting the CFSP in national colours: Portuguese strategies to help shape the EU's external relations“ *International Journal of Iberian Studies* 28 (2,3): 235-255 (online). K dispozici zde: <https://www.researchgate.net/publication/280603079_Painting_the_CFSP_in_national_colours_Portuguese_strategies_to_help_shape_the_EU's_external_relations> (3. 3. 2020)

Robinson, Steven. 2016. „Still focused on the Atlantic: accounting for the limited Europeanization of Portuguese security policy“ *European Security* 25 (1): 134-158. K dispozici zde: <www.ebsco.com> (13. 1. 2020)

Sainz, Víctor. 2020. „João Gomes Cravinho: “It would be a historical strategic mistake not to move towards a Europe of defense” *Archyde.com* 24. 2. 2020 (online). K dispozici zde: <<https://www.archyde.com/joao-gomes-cravinho-it-would-be-a-historical-strategic-mistake-not-to-move-towards-a-europe-of-defense-international/>> (22. 3. 2020)

„Shared Vision, Common Action: A stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy“ *Eeas.europa.eu* červen 2016 (online). K dispozici

zde: <https://eeas.europa.eu/archives/docs/top_stories/pdf/eugs_review_web.pdf> (4. 3. 2020)

Schmidt, Vivien A. 2009. „The EU and its Member States: From Bottom Up to Top Down“ Pp. 194-211 in Phinnemore D., Warleigh-Lack A. (ed.). *Reflections on European Integration*. Londýn: Palgrave Macmillan (online). K dispozici zde: <https://link.springer.com/chapter/10.1057/9780230232839_11> (27. 1. 2020)

Schwanberg, Patrick. 2012. „Ireland’s Neutrality and European Security Policy Integration“ *Essay.utwente.nl* 2012 (online). K dispozici zde: <<https://essay.utwente.nl/62218/>> (27. 1. 2020)

„Smlouva o Evropské Unii“ *Euroskop.cz* 1. 11. 1993 (online). K dispozici zde: <http://www.euroskop.cz/gallery/2/758-smlouva_o_eu_puvodni_verze.pdf> (1. 4. 2020)

Smith, Michael S. 2004. „Institutionalization, Policy Adaptation and European Foreign Policy Cooperation“ *European Journal of International Relations* 10 (1): 95-136 (online). K dispozici zde: <www.ebsco.com> (27. 1. 2020)

Smyth, Patrick. 2017. „Government hopes to engage Ireland in new EU military framework“ *Irishtime.com* 9. 11. 2017 (online). K dispozici zde: <<https://www.irishtimes.com/news/world/europe/government-hopes-to-engage-ireland-in-new-eu-military-framework-1.3284395>> (25. 3. 2020)

Silva, Augusto Santos. 2018. „The future of Europe in the world, from a Portuguese perspective“ *Portugal.gov.pt* 9. 4. 2018 (online). K dispozici zde: <<https://www.portugal.gov.pt/download-ficheiros/ficheiro.aspx?v=d5716609-85df-4ac8-a918-67b398e0833e>> (23. 3. 2020)

Simón, Luis. 2013. „Setting the Tone. The 2013 French White Paper and the Future of European Defence“ *The RUSI Journal* 158 (4): 38-44 (online). K dispozici zde: <<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/03071847.2013.826502>> (27. 1. 2020)

Soares, Antonio Goucha. 2008. „Portugal and the European Union: The ups and downs in 20 years of membership“ *Perspective on European Politics and Society* 8 (4): 460-475 (online). K dispozici zde: <<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/15705850701640835>> (13. 3. 2020)

Soares, Antonio Goucha. 2010. „The Europeanization of Portugal“ *European Societies* 12 (3): 217-337 (online). K dispozici zde: <www.ebsco.com> (24. 1. 2020)

„Spain and Portugal to work together to boost European Union and NATO defence policies“ *Lamoncloa.gob.es* 17. 2. 2020 (online). K dispozici zde: <<https://www.lamoncloa.gob.es/lang/en/gobierno/news/Paginas/2020/20200217eu-nato-defence.aspx>> (23. 3. 2020)

Standring, Adam. 2018. „Portugal and the European Union: Defining and Contesting the Boundaries of the Political“ Pp. 131-154 in Buller J., Dönmez P., Standring A., Wood M. (ed.). *Comparing Strategies of (De)Politicisation in Europe*. New York: Palgrave Macmillan (online). K dispozici zde: <https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-64236-9_6#citeas> (16. 3. 2020)

Sweeney, Daniel. 2016. „Ireland, the Lisbon Referendums, and the Ongoing Debate on European Security“ *The Global Studies Journal* 9 (1): 43-54 (online). K dispozici zde: <www.ebsco.com> (20. 1. 2020)

Teacher, Adrian. 2001. „Europe as a power multiplier for French security policy: Strategic consistency, tactical adaptation“ *European Security* 10 (1): 22-44 (online). K dispozici zde: <<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09662830108407481>> (24. 1. 2020)

Tichá, Pavla. 2011. „Portugalsko – parlamentní volby 2011“ *Parlamentní institut* 13/2011 (online). K dispozici zde: <<https://adoc.tips/2011-portugalsko-parlamentni-volby-pavla-ticha.html>> (24. 3. 2020)

Tonra, Ben. 2015. „Europeanization“ Pp. 182-195 in Jorgensen, K.E., Aarstad, A.K., Drieskens, E., Laatikainen, K. and Tonra, B. (ed.). *The SAGE Handbook of European Foreign Policy*. New York: Sage Publications Ltd. K dispozici zde:<<https://researchrepository.ucd.ie/handle/10197/7303>> (20. 1. 2020)

Tonra, Ben. 2017. „Ireland and the European Union“ *Academia.edu* 2017 (online). K dispozici zde: <https://www.academia.edu/30075816/Ireland_and_the_European_Union> (18. 2. 2020)

Tonra, Ben. 2019. „Brexit and Irish Security and Defence“ *Working Paper Series: WP12/2019* (online). K dispozici zde: <https://www.ucd.ie/spire/t4media/Ben%20Tonra_WP122019_final.pdf> (24. 3. 2020)

„Treaty of Lisbon“ Eur-lex.europa.eu 17. 12. 2007 (online). K dispozici zde: <<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:306:FULL:EN:PDF>> (12. 3. 2020)

Violakis, Petros. 2018. *Europeanisation and the transformation of EU Security Policy. Post-cold war developments in the Common security and Defence Policy*. New York: Routledge. K dispozici: <www.ebsco.com> (14. 1. 2020)

Wintour, Patrick. 2020. „Macron set out 10-year vision for EU with call for more integration“ *TheGuardian.com* 15. 2. 2020 (online). K dispozici zde: <<https://www.theguardian.com/world/2020/feb/15/emmanuel-macron-sets-out-10-year-vision-for-eu-with-call-for-more-integration>> (12. 3. 2020)

„White Paper on Foreign Policy“ *Europarl. europa. eu* 26. 3. 1996 (online). K dispozici zde: <https://www.europarl.europa.eu/igc1996/pos-ir_en.htm> (27. 3. 2020)

Wong, Reuben Y. 2005. „The Europeanization of Foreign Policy“ Pp. 134-153 in Christopher Hill, Michael Smith (ed.). *International Relations and the European Union*. Oxford: Oxford University Press (online). K dispozici zde: <www.ebsco.com> (24. 1. 2020)

Wong, Reuben Y. 2006. *The Europeanization of French Foreign Policy: France and the EU in East Asia*. New York: Palgrave Macmillan (online). K dispozici zde: <<https://1url.cz/izogA>> (24. 1. 2020)

Wong, Reuben Y. 2007. „Foreign Policy“ Pp. 321-334 in Paolo Graziano, Maarten P. Vink (ed.). *Europeanization: New Research Agendas*. Londýn: Palgrave Macmillan (online). Dostupné z: <www.ebsco.com> (25. 1. 2020)

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

EBOP – Evropská bezpečnostní a obranná politika

EDA – Evropská obranná agentura

EHS – Evropské hospodářské společenství

ES – Evropské společenství

EU – Evropská unie

NATO – Severoatlantická aliance

OSN – Organizace spojených národů

PESCO – Stálá strukturovaná spolupráce

SBOP – Společná bezpečnostní a obranná politika

SZBP – Společná zahraniční a bezpečnostní politika

USA – Spojené státy americké

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá srovnáním přístupu Francie, Portugalska a Irska ke společné zahraniční, bezpečnostní a obranné politice Evropské Unie od začátku 90. let 20. století po současnost. Tyto země byly pro výzkum vybrány záměrně jako zástupci tzv. evropského, atlantického a neutrálního přístupu k SZBP a SBOP. Hlavním cílem práce je vyzkoumat, jak moc se liší přístup těchto zemí k SZBP/SBOP. Diplomová práce se dělí na čtyři kapitoly. První představuje teoretickou část a tedy koncept evropeizace. Následující tři se kapitoly věnují Francii, jako zástupce tzv. evropského přístupu k SZBP/SBOP dále Portugalsku reprezentujícího tzv. atlantický přístup a nakonec neutrálnímu Irsku. Všechny kapitoly mají totožnou strukturu společně s podkapitolami. V úvodu budou nastíněny zahraničně-politické pozice dané země v EU společně s jejich mírou evropeizace zahraniční politiky, kde je cílem konceptu evropeizace zachytit souhru mezi tvorbou národní politiky na vnitrostátní úrovni a na úrovni EU. Následné podkapitoly představovat kritéria komparace zvolené autorem a tedy *vliv dané země na vývoj SZBP/SBOP, současné národní zahraničně-bezpečnostní preference a Evropa a vztah dané země k PESCO*.

Klíčová slova: SZBP, SBOP, obrana, bezpečnost, EU, Francie, Portugalsko, Irsko, PESCO, evropeizace

ABSTRACT

The thesis deals with the comparative approach of France, Portugal and Ireland to the common foreign, security and defense policy of the European Union from the beginning of the 1990s to the present. These countries were deliberately selected for research as representatives of the so-called European, Atlantic and Neutral approach to the CFSP and CSDP. The main goal of the thesis is to examine how different the approach of these countries to the CFSP/CSDP differs. The thesis is divided into four chapters. The first one represents the theoretical part and thus the concept of Europeanization. The next three chapters will first introduce France, as a representative of the so-called European approach to CFSP/CSDP, then Portugal, representing the so-called Atlantic approach and finally neutral Ireland. All chapters have the same structure together with subchapters. The introduction will outline the foreign policy positions of the country in the EU together with their degree of Europeanization of foreign policy, where the aim of the Europeanization concept is to capture the interplay between national policy-making at national and EU level. Subsequent subchapters will present comparison criteria chosen by the author and

hence the *influence of the country on the development of the CFSP/CSDP, current national foreign security preferences and Europe and the relationship of the country to PESCO.*

Key words: CFSP, CSDP, defense, security, EU, France, Portugal, Ireland, PESCO, Europeanization